

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૧૪૬ વર્ગીક

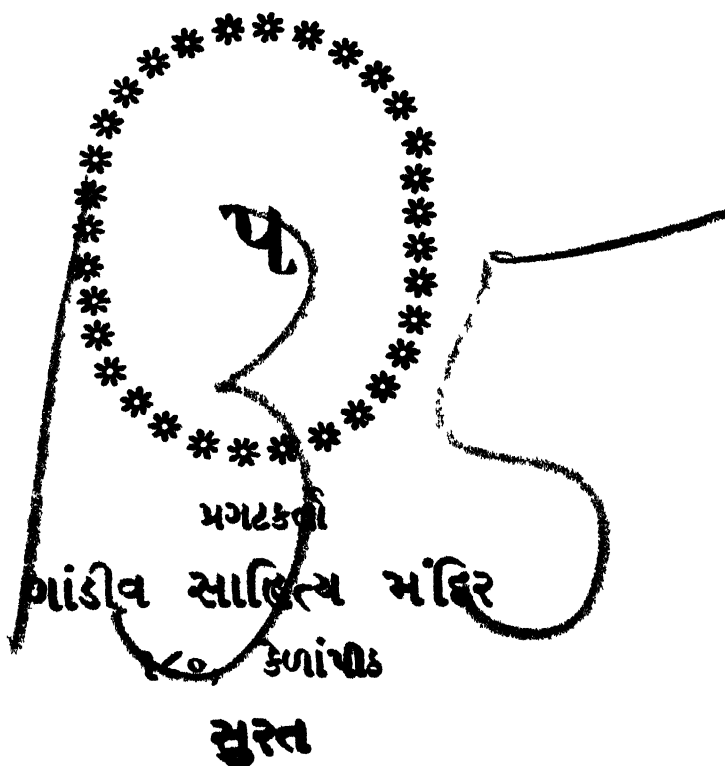
પુસ્તકનું નામ નીલમ

વિષય ૬-૩

गांधीव भाषाध्यानभाषा
पुष्प : : पांथभुं

नीलम

संयोजक
नटवरलाल वीभावाणा

ચાર ચિત્રોવાળી આ
ખીલ આજ્ઞા છે
આ પુસ્તિકા ઉ૦ વિ૦
ના શ્રી વિદ્યાધિકારી
જીએ સાળાઓમાં
ઈનામ પુસ્તકાલય માટે
મંજૂર કરેલી છે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૪૧૪૬

૦-૬-૦

ગાંડીવ છાપખાનું
કેળાંપીઠ, સુરત
માં નટવરલાલ
વીમાવાળાએ છાપી
અને ગાંડીવ સાહિત્ય
મંદિરમાંથી પ્રગટ
કરી: જેઠ સંવત ૧૯૮૪

ઉપહાર

શ્રાપ્તેમ

તારકી

બેટ

એકરાર

(૧)

આ બાલવાનોમાંની પહેલી કામચલાણી
સીધો ને ચોકમાં બંગાળી કિપરમાં તરબુતો છે.

(૨)

બીજી વાર્તા રાક્ષસ-ધણીનું આખું મોખું
પ્રચલિત લોકવાર્તા તરીકે મારી પત્નીએ મને
આપેલું. એના પ્રચાર અમદાવાદ બહુ દૂર
એમ લાગે છે.

(૩)

ત્રીજી વાતની શરૂઆત બંગાળીમાંથી
લીધેલી. માત્ર એ ત્રણ પાનાં. તે પછીનો બધો
ભાગ સ્વકલ્પનો; પણ એ કલ્પનાના ચણતર-
માંથી મારી પત્નીનો હિસ્સો ઝાંઝા છે.

(૪)

આ બીજી આવૃત્તિમાં રા. મિસ્ત્રીનાં ચાર
ચિત્રો મૂક્યાં છે.

નટર વીમાવાળા

नीलम

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર

ગાંડીવ અઠવાડિક

દર રવિવારે પ્રગટ થાય છે.
તેમાં આખા ગુજરાતની ખ-
બરો, નોંધો, રમુજ અને
સાહિત્યની ચર્ચા પ્રગટ થાય
છે. લવાજમ સુરતમાં રૂપિયા
ત્રણ. બહારગામ રૂ. ૪)
પરદેશ શિલિંગ દસ.

ગાંડીવ છાપખાનું

ગયા પાંચ વરસની કારકીર્દિમાં
આ છાપખાનાએ શુદ્ધ અને
સ્વચ્છ છાપકામ કરવા માટે
અજબ ખ્યાતિ મેળવી છે.

ગાંડીવ સાહિત્ય

મંદિરના આ વિભાગમાં તમામ
ઉત્તમ લેખકોનાં વખણાયલાં
પુસ્તકો તેમજ નવોંધ, રસીલી
અને બોધક કૃતિઓ મળી
શકે છે. દહાણી કરવા લાયક
ઓપડીઓ માટે ત્યાંજ લખો

સરનામું: ૧૮૦ કેળાંપીઠ, સુરત.

સુરત આવો, ત્યારે
જરૂર મુલાકાત લેશો.

ડાકણ—માશી

(૧)

એક હુતો કઠીઆરો. તે જંગલમાં રહેતો. જંગલને છેક નાકે તેની ઝુંપડી હતી. તે અને તેના ત્રણ છોકરા તેમાં રહેતા.

રોજ તે જંગલમાંથી લાકડાં વાઢે, લારા બાંધે, અને શહેરમાં વેચવા લઈ જાય. વેચતાં જે મળે તે વડે ગુજરાન ચલાવે; અને સુખ સંતોષે રહી મોજ કરે. તેનું શરીર મજબૂત અને કઢાવર હતું, એટલે તેને કોઈની પરવા ન મળે.

પોતાના ત્રણ છોકરા પણ પોતાના જેવાજ થાય તો સારું, એમ તેને લાગ્યા કરતું. તે માટે તે હુમ્મેશ મથ્યા કરતો; પણ માત્ર છેક નાનો છોકરોજ તેને ગાંઠતો. બે મોટા તો તેનું કહ્યું માનેજ નહિ. છેક નાનો તેના જેવોજ મહેનતુ ને મજબૂત ને હાંશિયાર થયો.

છોકરાઓની મા તો ઘણા વખત પર મરી ગઈ હતી વખત જતાં કઠીઆરો પણ ઘરડો થયો અને મરવા પડ્યે ત્યારે મરતાં મરતાં તેણે ત્રણે છોકરાઓને પોતાની પાં બોલાવ્યા અને કહ્યું:

માણસને બેજ વસ્તુ બહુ અપની છે. એક તો હિમ્મત અને બીજું અંગબળ—જોર. એ બે તમારી કને હોય, તે પછી તમે બધી દુનિયા પર રાજ કરો. માટે હિમ્મેશ અને બંને વસ્તુ તમારે સાચવી રાખવી. કોઈ દહાડો બીજા ઉપર આધાર રાખવો નહિ. પારકી આશ સદા નિરાશ. મા પોતાની હિમ્મત અને પોતાની શક્તિ પરજ આધાર રાખી આગળ ધસ્યા રહેવું.

એટલી શીખ આપીને કઠીઆરાએ દેહ મૂકી. તેને દહાડોપાણી કર્યા પછી છોકરાઓ શું કરવું તે વિચારવા બેઠા.

તેમણે એક યુક્તિ કરવાનું ઠરાવ્યું. ત્રણેએ કામકામ વહેંચી લીધું. એક ભાઈએ રોજ જંગલ જઈ લાકડાં કાપ લાવવાં, બીજાએ તેને શહેરમાં વેચવા જવું અને તેમાં નાણાં કરવા. અને ત્રીજાએ ઘેર રહી રાંધવા ખાવાની ગો વણ કરવી એમ તેમણે ઠરાવ્યું.

આ પ્રમાણે સૌ કબુલ થયા, એટલે બીજે દિવસે કુહા લઈને મોટા ભાઈ લાકડાં કાપવા ગયો.

વચલો અને છેક નાનો મોટાભાઈની રાહ જોતા બેઠા. વચલો એમ ધારી બેઠો હતો કે ક્યારે મોટાભાઈ લાકડાં આણે કે તે લઈ હું શહેરમાં જઈ. અને નાનો પોતાનું રાંધવાનું કામ કરી રોટલા તૈયાર રાખી બેઠો હતો, કે ક્યારે ભાઈ આવે ને ખાવા બેસીએ.

પણ સાંજ પડી, સુરજ આથમી ગયો, છતાં મોટા ભાઈનાં પગલાંયે ન સંભળાયા. વાટ જોતાં જોતાં આખી રાત પણ વીતી ગઈ. સહવાર પડી. છતાં મોટાભાઈ ન મળે. બંને બહુ ફિક્કરમાં પડ્યા. પછી વચલો નાનાને કહે:

નાનુ, મને તો લાગે છે કે મોટાભાઈને માથે કંઈ આફત પડી છે. નહિ તો વખતે તે રસ્તો ચૂકીને જંગલમાં ભૂલા પડ્યા હશે. માટે હું તો તેમની ભાળ કાઢવા જઈ છું. આખો દિવસ હું તેમને માટે ભટકીશ; ને ખોળ કરીશ. જો રાત સુધીમાં નહિ આવું, તો કાલે સહવારે તું અમને ખોળવા નીકળજે.

નાના ભાઈએ કહ્યું: વારૂ.

એમ વચલો ભાઈ ગયો. ગયો તેજ ગયો. બપોર થઈ. સાંજ પડી, રાતનાં અંધારાં પણ આવ્યાં. તોયે ન મળે મોટો ભાઈ, કે ન મળે વચલો ભાઈ. પછી તો બીજા દિવસની સહવાર પડી.

એટલે નાના લાઇને ફિક્કર પડી. તેને પોતાના બે લાઇઓ માટે બહુજ ચિંતા થઈ. એટલે તેણે પણ તેમની શોધમાં જવાનું નક્કી કર્યું.

ઘોતીયાનો મજબૂત કછોટો મારી કુહાડી લઇને તે જંગલમાં નીકળી પડ્યો.

(૨)

નાનો છોકરો તો ઉસ્તાદ હતો. તેણે પોતાના બાપના હાથ તળે બરાબર કેળવણી લીધી હતી. જંગલનો એકેએક ખુણો તેણે જોયો હતો. કોઈ જગા તેનાથી અજાણી નહોતી. તે એકેએક ઝાડી, એકેએક ઘટા જોઈ વળ્યો. જોતો જય અને લાઇઓને ખૂબ પાડતો જય. એમ ખૂમાટા પાડતાં પાડતાં તેનું ગળું પણ સ્કાઈ ગયું. ઘાંટાએ બેસી ગયો. આખું જંગલ તે ગજવી વળ્યો. પણ કશો જવાબ મળ્યો નહિ.

તેથી જંગલમાં ઘણે દૂર તે ગયો. તે જંગલ વટાવીને બીજું વન આવ્યું તેમાં પેઠો. એમ ને એમ તે ખૂબ આઘે ગયો.

જતાં જતાં એક ઘણાજ ગાદા જંગલમાં જઈ ચઢ્યો. આ જંગલમાં થોડેક ચાલતાં એક કૌતુક જણાયું.

જંગલમાં એક મોટું વિશાળ મેદાન આવ્યું. અને

તેની વચ્ચે એક મોટો મહેલ હતો. મહેલ બહુ રૂપાળો હતો. પણ તેનાં બારણાં બંધ હતાં.

બહાદુર—નાના છોકરાનું નામ બહાદુર હતું—ને બહુ નવાઈ લાગી. આવા જંગલમાં આ મહેલમાં કોણ રહેતું હશે? તેણે જઈને બારણાં ઠોક્યાં: કોણ છે? આ ઘરમાં કોણ રહે છે? જે હાથ તે બારણાં ઉઘાડો.

થોડીવારે બારણું ઉઘડ્યું. એક ડાશીમાએ તે ઉઘાડ્યું. બારણું ખોલી તે બોલી: કોણ મા? આવ, ભાઈ, અંદર આવ.

જાણે કેટલાક લાંબા સમયની પિછાન હોય—તેની વાટ જોઈનેજ બેસી રહી ના હોય, એવી રીતે તે બોલી.

બહાદુરને અજાયબી લાગી. તેણે પ્રશ્ન: માજી, તમે મને ઓળખો છો?

ઓ મા રે! તને નહિ ઓળખું?—પેલી ડાશી દહેકા કરતી (ચિત્ર પહેલું) બોલી: તને નહિ ઓળખું? તું તો મારો ભાણો. હું તારી માશી! તુંયે જબરો, ભાઈ! તારી માશીનેજ ભૂલી ગયો!! પણ તું કેની, તે વેળા બહુજ નાનો હતો; આવ ભાઈ, ઘરમાં તો આવ, બહાદુર!

બહાદુર તો દિંગ થઈ ગયો. આ ડાશી માશી તો ખરીજ. નહિ તો માડું નામ ક્યાંથી જાણે? એટલે તે તો

સગપણ નીકળ્યું જાણી રાજરાજ થઈ ગયો; અને હરખાધને કહેવા લાગ્યો:

હા, માશી! ને તમેયે અમને વિસારી દીધા! એટલે આ તો નસીબ સંજોગે લાઇઓને ખોળવા નીકળ્યો ત્યારે તમે મળી જવા પામ્યાં! કેવો નસીબનો સંજોગ!

હા લાઈ! પણ હું તમને વીસડું તે કેમ? બહુયો મારો પગ મને આવવા ન દે તે કેમ કરવું? પગે વા થયેલો છે, તે લંગડી ને લંગડી જેવીજ રહું છું ને! આ તો ભગવાને દયા કરી મેળાપ કરાવ્યો, તો ખેટા, તને રમાડવા પામીશ. ને તારો મોટો લાઈ ને વચલો બંને તો મને ઓળખે છે, ને અહિંજ આવેલા છે. અંદર બેઠા છે. ચાલ લાઈ, અંદર. એમ કહી ડોશી તેને અંદર લઈ ગઈ. બહાદુર તેની સાથે ગયો.

(૩)

માશીનો મહેલ તો બહુજ મોટો. અંદર મોટા મોટા દિવાનખાના, અને ઓરડાઓ; બાગબગીચા, નાનાં તળાવ વગેરે બધી શોભાથી ભરપૂર. પણ એકે માણસનો વસવાટ દેખાય નહિ. તદ્દન શાંત.

આવું જોઈ બહાદુરને પહેલાં તો અભયબી લાગી; પણ પછી જહીક ટાગી. તેનાં મનમાં શક ઉત્પન્ન થવા

ઓ મા રે તને તહિ ઝોળાપુ ? પેણી ડેશી લહેના
કરતી ખેડી: તને તહિ ઝોળાપુ ? તું તો મારો બાણો.

વાત ૧ થી:

:ડાકણ માયી

લાગ્યો. અને તેણે સાવધાનીથી ચાલવા માંડ્યું. ગુપચુપ ચાલે, પણ આમ તેમ જોતો જાય અને બધી વસ્તુ ધ્યાનમાં લેતો જાય. એમ કરતાં બંને જણા એક વિશાળ ઓરડામાં આવીને અટક્યા. ત્યાં એક પલંગ હતો તે પર ડાશીએ બહાદુરને બેસાડ્યો, ને પછી કહે:

તું બહુ દૂરથી ચાલીને આવ્યો છે. જોને, શરીરે પરસેવાના ઝોખેઝોખ વળ્યા છે. મહેં પણ સૂકાઈ ગયું હશે. માટે તું અહિં બેસ, એટલામાં હું તારે માટે થોડુંક શરબત અને કંઈ મિઠાઈચેવડો વગેરે લાવું. અહિંજ બેસી રહેજે. કશે જઈશ મા. કેમકે ચોમેર જંગલ છે. અને વિકરાળ પશુઓ રહે છે. તું બેસજે. હું હમણાં આવી.

ડાશીમા એમ કહી ગયાં. પાંચ મિનિટ થઈ, દશ થઈ, પંદર થઈ, પણ પાછાં પધાર્યા નહિ. આ બાબુ બહાદુરનો વહેમ વધવા લાગ્યો. તેને થયું કે મારા ભાઈઓ અહિં આવેલા છે, તો તેઓ ગયા ક્યાં? આમ વિચારતાં વિચારતાં તેને અધીરાઈ આવી અને તે તો ઓરડામાંથી નીકળી આમતેમ તપાસ કરવા લાગ્યો. પણ કશે પોતાના ભાઈનાં નામનિશાન ન મળે. પણ કોઈ ઓરડામાં હાડકાં, કોઈમાં ખોપરીઓ, તો કોઈમાં લોહીના રેલા ચાલે. દુર્ગંધ પણ ઘણીજ નીકળતી. હવે તો બહાદુરના મનમાં બહુજ શંકા

પેંઠી. આમ તેમ જોતાં તપાસ કરતાં મહેલની એક બાબુએ એક મોટું દિવાનખાનું નજરે પડ્યું.

તે દિવાનખાનામાં પેંઠા—પથુ પેંસતાંજ તે દિંગ થઈને ઉભો રહી ગયો ! તેની છાતી ધડકવા લાગી, તેને કપાળે પર-સેવો વળવા લાગ્યો. તેની નાડીમાં લોહી કુદાકુદ કરવા લાગ્યું.

એ ઓરડામાં માંસ લોહી નીગળતા મુઠ્ઠાના ડુંગરજ ખડકેલા હતા. એ મુઠ્ઠાં બધાં માણસનાં હતાં કે કેમ તેયે સમજાય નહિ. કેમકે મોઢાં ડબચાઈ ગયેલા, પગ કપાઈ ગયેલા, વગેરે છૂટા છૂટા ભાગો. છતાં જાણે બધાં મુઠ્ઠાં નિસાસા મૂકી રહ્યા હોય, એવી બહાદુરના મનમાં જામણા થઈ—ખોટા ખ્યાલ આવ્યો.

બહાદુરને તો આ જોઈ ઘણીજ ખીંક લાગી. તે તો મુઠ્ઠી વાળીને ત્યાંથી નાસી છૂટ્યો. દોડતાં દોડતાં બાગમાં આવી પહોંચ્યો. અચાનક એક પોપટ ઉડતો ઉડતો આવીને તેની ખાંધ પર બેઠો અને બહાદુરના કાનમાં ચાંચ રાખી બોલવા લાગ્યો:—

કનિયા સંકટથી ભરી

ઝાઝે ઠામ ઠગાઈ

હિમ્મત ને શક્તિ ધરી

વધવું આગે ભાઈ

મહેલ બધો જાડ તણો
 ડાકણ માશીનું ધામ
 મારે સમળાં પ્રાણીયાં
 જીવમ કરે આ ઠામ
 કહાડી બહુ ધુમાવીને
 કાપી નાંખે હાથ
 મૃત્યુ એ પામે નહી
 કરશે જમનો સાથ.

એટલું બોલી પંખી ઉડી ગયું અને એક મોટા ઝાડની ડાળે બેઠું. પણ બહાદુરને લાગ્યું કે જાણે આ અવાજ પોતાના પિતાનોજ હોય. વાહ ! મારા બાપુજી મને આવી શીખ આપે છે પછી મારે બહીવાનું કેવું ?—એમ તેને થયું. આફત વેળાએ હિમ્મત હારવાથી તો બચી જવાતું હોય, તોયે બચાય નહિ. પણ જો બરાબર મગજ શાંત રાખીને કામ લીધું હોય અને હિમ્મત તથા મજબૂતીથી શક્તિ બતાવી હોય, તો મગદૂર શી આફતની ને મુશ્કેલીની કે ઉભી રહે ?

આમ વિચાર આવ્યા એટલે બહાદુરની બહીક ઉડી ગઈ. તેણે પોતાની કહાડી માથા પર ધુમાવી અને ધોતીઉં જરા ટાઈટ કરી પગ ઠોક્યો અને મનમાં બોલ્યો :

“આવવા દો એને ! ભલેને ગમે તેવી મોટી ડાકણી

હાથ તોયે શું થઈ ગયું? માશીનો ઢાંગ કરી માણસોને
છેતરે છે, પણ જોઈ છું કે મને કેમ ફગાવે છે? ”

(૪)

બીજી બાજુ ડોશીમા એક પાકું મોટું સફરજન અને
બીજી મિઠાઈ વગેરે લાવીને બહાદુરને આમ તેમ ખોળી
રહી હતી. કોણ જાણે ક્યાં ગયો હશે? ક્યાં ઉડી ગયો?
દરેક ચોરડે જુએ, અને નામ દબને મોટી જુઓ પાડે—

“ઓ ભાણુરે! કીકા, તું ક્યાં ગયો! તારે માટે હું
કેવાં સરસ ફળ લાવી, ને તું ક્યાં ચાલ્યો ગયો? ભાણુ!
ઓ ભાણુ! આ કેવું સફરજન છે, મારા ભાણુ તું ક્યાં
ગયો?”

આંમ ખોળતી ખોળતી અને જુઓ પાડતી ડોશી
બાગમાં આવી પહોંચી. ત્યાં તેણે બહાદુરને જોયો. ત્યારે
તેના જીવમાં જીવ આવ્યો. અને તેનાં ચોવારણાં લઈ કહે:
બેટા, તું તો અહિં નાસી આવ્યો, અને તને ખોળતાં મારા
જીવ નીકળી ગયો. લે આ સફરજન ખા.

પણ ફળ આપવા ડોશી પાસે આવી, એટલે તે લેવાને
બદલે બહાદુર તો ત્રણ ડગલાં પાછો હઠ્યો અને કહે: પહેલાં
મારા બે ભાઈઓને બતાવ, પછી ખાઈશ.

દેખાડીશ. દેખાડીશ. હમણાંજ આવશે. તું કેટલે

દૂરથી આવ્યો. થાકીને લોથપોથ થઈ ગયો—તારૂં મ્હોં સૂકાઈ ગયું, તે તારે માટે ખાવાની તજવીજ કરું, કે તેમને બોલાવવા બઉં? જરા ઠંડો પડ. હાથ મ્હોં ધોઈને આ ખા. શાંતસ્વસ્થ થા, એટલે તને તારા ભાઈઓ પાસે લઈ બઉં.

બહાદુર ઘાંટે પાડી બોલ્યો: ના, એ નહિ બને. પહેલાં મારા ભાઈઓને બોલાવી લાવ, મને બતાવ. પછીજ હું તો ખાવાનાને અડીશ. તે શિવાય નહિ અડું.

બહાદુરે તો બાણે પ્રતિજ્ઞાજ કરી. બીજા બાણુ ડોશીએ પણ જીદજ લીધી. પણ તે દઢ રહ્યો—અટલજ રહ્યો.

એમ સામસાંમા બોલાચાલી ચાલી રહી હતી—આખરે ડોશી કંટાળીને ગુસ્સે થઈ ઉઠી. અચાનક તેનો ચહેરો બદલાઈ ગયો. તેની આંખોમાંથી બાણે આગના ભડકા નીકળવા લાગ્યા. ગુસ્સાભેર તે બોલી:

તારૂં પોતાનું ભણું ધચ્છતો હોય, તો સીધો સીધો ખાઈજ! નહિ તો પછી જોઈ લેજે મઝા. ક્યાં આવ્યો છે તે તું બાણે છે?

એમ કહી તે હસી! કેવું રાક્ષસ જેવું હસી!!

બહાદુર પણ હવે તો તૈયારજ ખડો હતો. તે સામું ખડખડાટ હસ્યો અને મજબૂત અવાજે બોલ્યો: ક્યાં આવ્યો? બીજે ક્યાં, મારાજ ઘરમાં તો. મારી મરજી.—નથી જ

ખાતો ફળ. જોઈ શું કરશે ?

તેની આવી હિમ્મત જોઈ ડાશી તો આખે શરીરે જાણે બળી ઉઠી—રાતીતાતી થઈ ગઈ. એકદમ ભયંકર ચહેરો કરી, મોટા ચીસાડો પાડીને બોલી: અલ્યા, હુરામખોર ચેલકા—

કુહાડી ધુમાવીને બહાદુરે પણ તેવાજ જોરથી ઘાટો પાડ્યો: અલી હુરામખોર ડાકણી? બોલ, સાચું બોલ, ક્યાં મારા ભાઈઓને રાખ્યા છે? બોલ, નહિ તો પછી જો તારા કેવા હાલ કરું છું, તે !

પણ એના બોલ પૂરા થયા ન થયા ત્યાંતો ડાશીમા એકદમ અલોપ થઈ ગયાં—અચાનકજ ગેબ!—અને સાથે સાથે એક મહા ભયંકર અજબ કૌતુક બન્યું !

(પ)

એકદમ ચોખ્ખાં જાણે અમાસની ઘોર રાત્રિ જેવો અંધકાર છવાઈ ગયો. પવનના સુસવાટા વાવા લાગ્યા. ઝાડો ફડાફડ વટવા અને ભોંય પર પડવા લાગ્યા. આકાશમાં કડાકા અને વિજળીઓ થવા લાગી. અને એકસામટા સેંકડો ભૂતપિશાચના હસવાનો ખડખડાટ અવાજ સંભાળાવા લાગ્યો. અંધારું તો એવું ઘોર અને બિહામણું હતું, કે પાસેનીયે કોઈ વસ્તુ દેખાતી નહોતી અને પેલા ભયંકર હસવાને

અવાજે તો છાતીમાંનું લોહી પણ જાણે ઠરી જતું!

બહાદુર ગભરાયો. તેનાં રૂંવેરૂંવા ખડાં થઈ ગયાં. પણ એકદમ તેને પેલો પોપટ યાદ આવ્યો. જાણે તે ફરીથી પોતાની ખાંધ પર બેસી પોતાના કાનમાં ગણગણાટ કરે છે એમ તેને લાગ્યું:

હનિયા સંકટથી ભરી

ઝાઝે ઠામ ઠગાઈ

હિમ્મત ને શક્તિ ધરી

વધવું આગે બાઈ

મહેલ બધો જડ તણો

ડાકણ માશીનું ધામ

મારે સધળાં પ્રાણીયાં

જીલમ કરે આ ઠામ

તારી કુહાડી ધુમાવીને

કાપી નાંખે હાથ

મૃત્યુ એ પામે નહી

કરશે જમનો સાથ.

બહાદુરને પાછા પોતાના બાપુજી યાદ આવ્યા—તેની હિમ્મત ફરીથી જાગી ઉઠી. તેણે પોતાની કુહાડી ધુમાવી અને બરાબર સાવધ થઈને એક ઝાડને અઢેલીને તે ઉભો રહ્યો.

અચાનક એક મોટો ધડાકો થયો અને સામે જાણે મોટો અગ્નિ પ્રગટ થયો અને ભરભડ આગ લાગી, બહાદુર

સડકજ થઈ ગયો. એ ભડભડાટ અગ્નિમાં એક લાંબું દોરડું દેખાયું. તે દોરડા પર ત્રણ લોહીગળતાં ડોકાં દેખાવા લાગ્યાં. જે છેડા પરના જે ડોકાં બહાદુરની સામે ડાળા કકડાવતા હતા, અને મ્હેં ઉઘાડી અંદરથી ધૂમાડાના ગોટ ગોટ કાઢતાં હતાં અને વચલું ડોકું પોતાના મોટા દાંત બહાર કાઢી ભયંકર રીતે ખીખી હસતું હતું!

બહાદુર ખીધો. પણ એટલામાં તો તુરત તેના કાનમાં પોપટનો ગણગણાટ થયો. એકદમ તે કુદકો મારીને દોડ્યો અને પેલા દોરડા પર પોતાની કુહાડી વતે એક ઘા કર્યો. ઘા થતાંજ આગ તથા ડોકાં તથા દોરડું બધું તદ્દન ગેબ થઈ ગયું. ફરી પાછું ઘોર અંધારું આમ્યું. વળી પાછા પિશાચો ખડખડ હસવા લાગ્યા.

એટલામાં પેલી ડાશીમાનો અવાજ સંભળાયો: કેમરે, અલ્યા બહાદુર, તેં જોયું? ડાહ્યો હોય, તો ખાઈ લે પેલું ફળ ! નહિ તો પાછાં ભૂતડાં તને ખાવા મોકલીશ.

બહાદુરે ખોંખારો કરી જવાબ દીધો:

મોકલ, મોકલ. જે તારાં ભૂતડાંથી ડરતું હોય તેને ખાવા મોકલ. હું તો તારાથી કે તારાં ભૂતથી તલભાર પણ ડરતો નથી. જોઈ તો ખરો, તે મને શું કરવાનાં છે ?

વળી પાછા પેલા ભડકા દેખાવા લાગ્યા. અને આ

વખતે પેલું દોરડું કે તેના ઉપર લટકતાં ડોકાં દેખાયાં નહિ. પણ હજારો જુદા જુદા આકારનાં ભૂતડાં બહાદુરના શરીર પર ધસતા આવવા લાગ્યાં. તેમના ચહેરા બિહામણા હતા અને બંને હાથ અને મ્હોં પહોળું કરી બહાદુરને પોતાની બાથમાં ભીડવા તેઓ દોડતા હતા.

પણ આવું ઘણી વાર જોયું એટલે તે બ્હીએ શાનો ? એણે તો કુહાડી ધુમાવીને આંખના પલકારામાં પેલા આગળ ધસી આવતા ભૂતના હાથ પર લગાવી. હાથ કપાઈ ગયો. સાથેજ બધું અંતોપ થઈ ગયું અને સામે જુએ છે તો એક હાથ વગરની ડાશી ઉભેલી. પેલો હાથ કપાયેલો જમીન પર પડેલો હતો.

તેજ વેળા પેલો પોપટ ઉડતો ઉડતો આવ્યો, અને બહાદુરની ખાંધ પર બેઠો. તે કાનમાં કહેવા લાગ્યો: ઉઠાવ, ઉઠાવ, આ કપાયેલો હાથ ઉપાડી લે, અને તે પરનું લોઢાનું કડું કાઢી લે. પછી તારે કોઈ ભતનો ડર નહિ રહે.

જરા પણ અચકાયા વગર બહાદુરે પેલી ડાશી આગળ આવે તે પહેલાં હાથ ઉંચકી લઈ કડું કાઢી લીધું અને પોતાના ગજવામાં ચૂક્યું.

(૬)

તુરતજ એક અજબ જેવી વાત બની. ચોમેરથી બાણે

સોએક માણસો રડતાં હોય તેવો અવાજ, ભારે દયામણો સુર આવ્યો. સાથે સાથે બીજું પણ એક કૌતુક થયું.

માથા પરનું વાદળ જાણે ફાટતું હોય તેમ લાગ્યું, અને અત્યંત તેજથી ઝળહળતી એક પરી નીચે ઉતરી આવી. તે રૂપરૂપનો તો અંબારજ હતી. જાણે તેનું શરીર ચન્દ્રમાથીજ બનાવ્યું ન હોય ! તેણે શરીર પર ફક્કડ ફક્કડ જરીઆન કપડાં પહેર્યાં હતાં, અને જાણે તે રાણીજ ન હોય, તેમ દેખાતું હતું.

નીચે ઉતરતાંજ તેણે ડાશીને ચોટલેથી ગાલી ને એક ગાડ સાથે બાંધી. પછી બહાદુર પાસે આવીને કહે છે:

આજથી હું તારી સેવામાં હાજર છું. બહાદુર, તારે જે હુકમ કરવો હોય તે કર. બોલ, શું કામ છે ?

બહાદુર તો અચંબો પામીને પત્થરના પુતળા જેવોજ થઈ ગયો. તેની તો જીભજ ઉપડે નહિ. તે પરી ફરીથી બોલી: હું બહુધ પરી છું. માઈ નામ મધુપરી. જેની પાસે આ લોખંડી કડું હોય, તેને હું તાબે રહું. બોલ, તાઈ શું ફરમાન છે ?

આટલી વારે બહાદુરને સવાલ સ્વરૂપે. તેણે પ્રશ્ન: મારા બે વડીલ ભાઈઓ ક્યાં છે, તે તું જાણે છે ?

હા—ચાલ, મારી સાથે. એમ કહી મધુપરી મહેલ તરફ

વળી. બહાદુર પાછળ પાછળ ચાલ્યો. મહેલના એક ચોરડા આગળ તે ઉભી રહી. પછી બહાદુરને બે માંસના લોચા પડેલા બતાવીને કહ્યું: આ બે તારા ભાઈઓ. ડોશી જે ફળ ખાવા તને કહેતી હતી તે ખાવાથી આવી સ્થિતિ થાય છે. તે પછી એ ડાકણ એમાંથી લોહી ચૂસી લે છે. એ ખુઠ્ઠી બહુ દુષ્ટ છે. તેણેજ તારા ભાઈઓની આ વલે કરી છે.

પણ તું શા કામની ? તું મારા ભાઈઓને અસલના જેવા જીવતા કર.—બહાદુરે લાગ જોઈને હુકમ કર્યો.

મધુપરીએ પોતાની જાદુઈ લાકડી બંનેને અડાડી એટલે બંને ભાઈઓ જીવતા થયા. તુરતજ બહાદુર તેમને ભેટી પડ્યો. બંને ભાઈઓ પણ હરખથી રડયા, અને આનંદ આનંદ થયો.

બધા બહાર આવ્યા ત્યારે પેલી ડોશીને ઝાડ સાથે બાંધી કૂતી ત્યાં આગળ પેલો પોપટ ઉડતો ઉડતો ગાતો હતો કે:

કુડાં કર્મ કર્યાં પળી

શુભ ફળની નહિ આશ.

તોયે મનવા પાપથી

આણે આપ-વિનાશ.

પોપટના આવા બોલ સાંભળી બહાદુર અભયળી પામ્યો. જો પૂછ્યું: રાણીજી ! આ પોપટ શું બોલે છે ? આ ડો-

શીમાએ કંઈ ક્યું છે કે શું ? ને આ પોપટ વળી આવી માણસ જેવી ભાષા બોલતાં ક્યાંથી શીખ્યો હશે ?

મધુપરી બોલી: તારે જો એ બધું જાણવું હોય, તો ચાલ મારી સાથે.

પરીરાણીએ પોતાની જાદુઈ લાકડી ઉંચો હાથ કરી ત્રણ વાર ફેરવી. તુરતજ ત્યાં આગળ એક રથ પ્રગટ થયો. એ રથને મધમાખીઓ જોડેલી હતી. આખો રથ મોતીથી મહેલો હતો અને ચમકારા મારતો હતો.

મધુપરી સર્વને લઈ તેમાં બેઠી. મધમાખીઓએ રથ ખેંચી આકાશમાં ઉડવા માંડ્યું. ખૂબ ઝડપથી ઉડતાં ઉડતાં તેઓ એક દેશમાં આવી પહોંચ્યા. અને રાજાના મહેલ આગળ રથ ઉતાર્યો.

(૭)

મહેલ આગળ ઉતરીને સૌ જુએ છે, તો મોટી હોહા મચી રહી હતી.

અચાનક આગલી રાતથી રાણીને મોટું દરદ નીકળી આવ્યું હતું. તેને એટલું બધું દુઃખ થતું હતું કે તે ચીસે-ચીસ પાડતી હતી. સેંકડો વૈદ, દાકતર ને ‘હુકીમો’ આવી ગયા, પણ કોઈનાથી હજી કંઈ ફેર ન હતો. રાજા પણ નિરાશ અને દિલગીર થઈને બેઠો હતો. છેવટે એણે ગામમાં

ઢંઢેરા પીટાવ્યો, કે જે કોઈ માણસ, ગમે તે રીતે, મારી રાણીને સાજી કરશે, તેને અડધું રાજપાટ આપીશ અને મારી કન્યા પરણાવીને જમાઈ બનાવીશ.

આવો ઢંઢેરા પીટાતો બહાદુરે સાંભળ્યો. મધુપરીએ બહાદુરને ઇશારો કર્યો કે આ કામ તું માથે લે. બહાદુરે પરીનું બહુ જોયું હતું એટલે તે સમજી ગયો કે પરીની બહુઈ લાકડીથી ગમે તેવો રોગ સાજો થઈ જશે. તે તુરત શહેરના કોટવાળ પાસે ગયો, અને તેને કહ્યું કે: રાણીજીને હું સાજાસમાં કરી આપીશ. કોટવાળ તેમને બધાને રાજના દરબારમાં લઈ ગયો. મધુપરીએ પોતે આખે શરીરે ઝભ્ભો પહેરી લીધો હતો. અને બુઢી ડોશીમાને ચોટલા વતી ઝાલી હતી. પેલો પોપટ પણ તેમના માથા ઉપર ઉડતો. ઉડતો આનંદના અને ઉલ્લાસના ટહુકારા કર્યા કરતો હતો.

બધું સરઘસ રાજસભામાં આવ્યું. તેમને જોઈ રાજા અચંબો પામ્યો. અને ગુસ્સાને સાદે પૂછવા લાગ્યો: તમે કોણ છો ?

બહાદુર તુરતજ છાતી કાઢીને બહાર આવ્યો. અને કહ્યું: રાજાજી, ગુન્હો હોય તો માફ કરશો, પરંતુ રાણીજીના દરદની વાત સાંભળીને અમે અહીં આવ્યા છીએ. અમારી પાસે તેમને સારા કરવાની દવા છે. માટે તેમને અહીં

તેડાવો અને પડદા આડે સ્વપાડો. પછી અમારો અમત્કાર તમે જોજો.

રાજાને જરા નવાઈ લાગી. છતાં તેણે તો રાણીને તેડાવી. રાણી દરબારમાં આવી ને પડદા આડે સ્તી. પણ તેમ કરતાં કરતાંમાં તેનું દરદ એટલું બધું વધી ગયું, કે તેની ચીચીયારીઓ બહુજ વધી ગઈ. આખો દરબાર ગાળ ઉડ્યો. આથી રાજાજીના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહિ, અને જામ પાડીને તે બોલ્યો: તુરતજ રાણીને સાડું કરો, નહિ તો હુમણાંજ તમારાં સૈનાં ડોકાં ઉડાવી દઈશ.

ફિકર નહિ, મહારાજ, ફિકર નહિ. એમ કહી બહાદુરે મધુપરી તરફથી મળેલું એક ચંપાકુલ રાજાને આપ્યું. કુલ આખી તેણે રાજાને કહ્યું: મહારાજ, આ પુલ રાણીજીને સુંઘાડી, તેમના માથા પર ધરી રાખો. સાડું થઈ જશે.

રાજા તુરત પડદામાં દોડ્યો. કુલ રાણીને સુંઘાડ્યું, ને તેના માથા પર ધરી રાખ્યું. પણ એક બે ક્ષણ વીતી ન વીતી તેવામાં ત્યાં અજબ અમત્કાર દેખાયો.

રાણી એકદમ ઉડી ગઈ. તેને ઠેકાણે એક કદરૂપી, બેડાળ, ભુતડી જેવી સ્ત્રીનું શરીર ત્યાં દેખાયું. તે શરીર ચીસાચીસ પાડતું, કુદાકડા મારતું પડદામાંથી બહાર નીકળ્યું અને એકદમ દોડતું પેલી મધુપરી પાસે જઈ તેના

પગ આગળ આળોટી પડ્યું !

આખો દરબાર આ જોઈને દિંગ થઈ પત્થરના પૂતળા પેઠે સજડ થઈ ગયો ! રાજાએ પણ શોર કર્યો : અરે હરા-મીઓ ! આ બધું શું છે ? મારી રાણી ક્યાં છે ?

(૮)

ગભરાયો નહિ મહારાજ, શાંતિ રાખો. બધાં સારાં વાનાં થશે. એમ કહી બહાદુરે મધુપરીને આંખનો ધશારો કર્યો. તુરત તે પેલી ડોશીમાનો ચોટલો તાણતી તાણતી રાજા પાસે ખેંચી ગઈ અને મોટા ઘાંટા પાડી કહ્યું : બોલ, એકદમ સાચેસાચી વાત કહી દે.

ડોશીમા થરથર ધ્રુજવા લાગી. તેની આંખમાંથી ચોધાર આંસુ વહેતાં હતાં. પછી તે બોલી : શું કઈ મહારાજ ! ભૂત ડાકણના મંતરજંતર શીખવાથી મારી આવી દશા થઈ છે ! આ તમે જુઓ છો તે—આ રાણીમાનું બેડાળ શરીર તે ખરેખરાં રાણીનું નથી. તે તો મારી ભાણેજ છે, ભાણેજ. તે આટલા દિવસ તમારી રાણીનું રૂપ લઈને તમારી સાથે રહી હતી. મહારાજ, મને અને તેને ક્ષમા કરો.

અમે બંને સાથે જંગલમાંના એક મહેલમાં રહેતાં હતાં. ત્યાં આગળ થઈ, આપ અવારનવાર શિકાર ખેલવા

જતા. આપને જોઈને તેને આપની રાણી બનવાનું મન થયું અને મારી પાસે જઈ લીધી. મેં બહુ ના કહી, પણ મારે કેડે તેણે એવો તો લીધો, કે મારે તેનું કહ્યું કરવું પડ્યું.

આ સાંભળી રાજાનું મોં વીણું પડી ગયું. દરબારીઓ પણ ધ્રુજવા લાગ્યા. ડોશીમાએ તો આગળ ચલાવ્યું:

મેં મંતરજંતર વડે આ જાદુઈ પરીને મારે વશ કરી હતી. અને તેની મદદથી મારી ઈચ્છા મુજબ હું કરી શકતી. એક દિવસ આપ શિકાર રમતાં રમતાં બહુજ આઘે નીકળી ગયા અને રાત જંગલમાંજ કાઢવી પડી. તે વખતે મધરાતે હું મારી ભાણેજને લઈને તમારા મહેલમાં આવી. રાણીજી તો પલંગ પર ભર ઉંઘમાં સૂતાં હતાં. તેમના માથા પર એક જાદુઈ પુલ મેં અડાડ્યું. એટલે તુરતજ તેઓ મેના રૂપે બની ગયાં !

રાજા તો અભયબીમાં ગરકાવ થઈને સાંભળ્યાજ કરતો હતો. આખો દરબાર પણ સડકજ થઈ ગયો હતો. વળી પાછું મધુપરીએ ડોશીને જલદી વાત આગળ ચલાવવા ફરમાવ્યું, એટલે તે બોલી:

મહારાજ, મેં તો તે મેનાને પકડીને એક પાંજરામાં પૂરી દીધી. બીજું એક કુલ મેં મારી ભાણેજને માથે

બહાદુરને અને તેની રાણીને સિંહાસન પર બેસાડી
પોતાના મધમાખીઓ વડે બેચાતા મોતીથી જડેલી શિપાળી-
ઓના રથમાં બેસી મધુપરીએ આકાશમાં પ્રયાણ કર્યું.

વાત ૧ લી:

: ડાકણ મારી

અડાડયું. તુરતજ તે રાણીના જેવીજ બની ગઈ અને પલંગ પર સ્થઈ ગઈ. મેનાનું પાંજરું લઈને હું મારે મુકામે ગઈ. એક મંત્રેલું લોખંડનું બહુઈ કડું મારા હાથમાં હતું. એ કડું જ્યાં સુધી પહેરેલું હોય, ત્યાં સુધી બહુઈ પરી મારે તાબે રહે, અને એક ગુલામડી પેઠે હું ફરમાવું તેમ કરે. પણ એ કડું તો હું હવે ગુમાવી બેઠી છું. એટલે હવે હું ફસાઈ ગઈ છું. ચાહે મારો, ચાહે ઉગારો. મને હવે સમજ પડે છે કે પાપનું ફળ હંમેશા જરૂંજ મળે છે. કોઈથી પણ એ સજા અટકાવી શકાતી નથી. મહારાજ, અમે બંને આપનાં ગુનેહગાર છીએ. આપનું દિલ ચાહે તે સજા કરે. અમે ઘણાંજ પાપ કર્યાં છે. હવે મારામાં કંઈજ શક્તિ રહી નથી. હવે પછી હું પાપ કરનાર નથી. મહારાજ, મને ને મારી ભાણેજને માફ કરો તો બહુ સાફ.

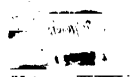
એમ કહી ડોશીમા રાજના ચરણમાં આળોટવા લાગી. પેલી તેની ભાણેજ પણ ચોધાર આંસુએ રડતી હતી.

તુરતજ મધુપરીએ પોતાની લાકડી હવામાં ફેરવી. રૂપાળી મેનાવાળું એક પાંજરું ત્યાં દરબારમાં પ્રગટ થયું. મેનાને કુલ સુંઘાડતાંજ તેણે અસલી રાણીનું રૂપ ધારણ કર્યું. તુરતજ રાજા તેને ભેટી પડ્યો. પછી બંને સિંહાસન પર બેઠાં. આખા દરબારે રાજારાણીના જયજયકાર બોલાવ્યા.

પછી પેલો પોપટ જે માથા પર ઉડ્યા કરતો હતો તેને પરીએ લાકડી અડાડી. તુરતજ તે ત્યાં બહાદુરનો બાપ કઠીઆરો થઈને ઉભો રહ્યો. પછી મધુપરી બોલી: રાજાજી, હવે આ બહાદુરને તમારી કન્યા પરણાવો. આ બે ડાક-છોને તમે દેશનિકાલ કરજો. એમની આખી જીંદગી ભુંડી રીતે જશે, એજ એમને પૂરતી સજા છે. બહાદુરના બાપને એના દીકરાનું સુખ જોવા તે સ્વર્ગનો પોપટ હતો ત્યાંથી મેં આણ્યો છે. હવે બહાદુરને અડધું રાજપાટ અને તમારી કુંવરી આપો.

તુરતજ રાજાએ પ્રાહ્મણોને બોલાવ્યા. વાજતે ગાજતે બહાદુરનાં લગ્ન થયાં. વળી તેને અડધું રાજપાટ મળ્યું. બહાદુરને અને તેની રાણીને, પોતાના મધમાખીઓ વડે ખેંચાતા મોતીથી જડેલા શિપાણીઓના રથમાં એક સિંહાસન પર બેસાડી, મધુપરીએ આકાશ માર્ગે તેમની નવી રાજધાની ભણી પ્રયાણ કર્યું.

પછી સૌએ ખાઈ પીને મોજ કરી.

રાક્ષસ-ધણી

એક હતો રાજા. તેને સાત રાણી. પણ પેટ છોકરો એકે નહિ. માત્ર એક નાની રાણીને એકજ કુંવરી હતી. તે કુંવરી બહુ રૂપાળી હતી. પણ તેને પોતાના રૂપનો બહુ ગર્વ હતો. એ કુંવરીનું નામ રાજબા હતું.

રાજબાને કુલઝાડનો બહુજ શોખ. તેણે એક સરસ નાનો બાગ પોતાને હાથે બનાવેલો. આ બાગમાં તેણે બે ગુલાબના ક્યારા બનાવ્યા હતા, અને તેમાં ગુલાબનાં બે બહુજ સરસ છોડ હતા. રાજબા એકને રોજ દુધ પાતી અને બીજા છોડને દહિં પાતી. એમ કરતાં કરતાં રાજબા સોળ વરસની થઈ.

તે આવડી મોટી થઈ એટલે રાજાને થયું કે હવે આ કુંવરીને પરણાવવી જોઈએ. એટલે તેણે કુંવરીને માટે વર ખોળવાની તૈયારી કરવા માંડી. ત્યારે કુંવરીએ રાજાજીને

કહ્યું, કે: બાપાજી, મારે પરણવાની એકજ શરત છે. જે માણસ મારા ગુલાબના છોડ પારખી આપે, કે આ છોડ દુધનો છે ને આ દહિંનો છે, અને પોતે કેમ ખોળી કાઢ્યું તે મને ખરાબર સમજાવે, તેને હું પરણું.

એકની એક છોકરી, એટલે રાજાને બહુ વહાલી હતી. લાડ પણ બહુ લડાવેલા. તે જેમ કહે તેમજ થાય. તેથી રાજાએ આ વાત કબુલ કરી અને આખા રાજમાં ઢઢેરો ખીટાબો.

તે પછી રોજ નવા નવા જુવાનીઆઓ દરબારમાં આવવા લાગ્યા. રાજાની કુંવરીને પરણવાનું કેને મન નહિ થાય? સૌનેજ થાય. પણ બાપડા જે આવે તે બધા હારીને પાછા જાય. કેમકે રાજાના સવાલનો જવાબ કોઈનાથી અપાય નહિ. આ દુધનો છોડ છે, ને આ દહિંનો છે એમ ઘણા તો અદ્ધર ઠોકતા; ખોટા પડતા તે તો વીલે મોંઢે ચાલ્યાજ નતા; ખરા પડતા તેમનાથી કંઈ સાબિતી અપાતી નહિ ને ભોંઠા પડતા. એમ ને એમ ઘણા દિવસ નીકળી ગયા.

હવે એવું બન્યું કે રાજાની રાજધાની પાસે એક જંગલ હતું ને ત્યાં એક શુક્રામાં એક રાક્ષસ રહેતો હતો. તેના સાંભળવામાં આ વાત આવી. તેને થયું કે કોઈ પણ રીતે એ રૂપાળી છોકરીનો અહંકાર મારે તોડવો. એને

પોતાના રૂપનો અને પેલા બે છોડનો બહુ ગર્વ છે તો લાવ, હું તેનો મદ તોડી નાંખું. પછી તેણે તો એક રૂપાળા રાજકુંવરનો વેશ ધારણ કર્યો, અને રાજાને દરબારે ગયો. ત્યાંથી કારભારીઓ તેને કુંવરી પાસે લઈ ગયા. કુંવરી તેને બાગમાં લઈ ગઈ, અને પૂછ્યું: આ બે છોડ ગુલાબના છે. તેમાં કયો દુધે ઉછરેલો છે, ને કયો દહિંબે ઉછરેલો છે ?

પેલા રાક્ષસે તો તુરત જવાબ આપ્યો: આ જમણો દહિંબો છે અને આ ડાબો દુધનો છે.

વારૂ, પણ તેની સાબિતી શું ? તુરતજ રાજાબાએ સવાલ પૂછ્યો.

તેની સાબિતી તો બહુજ સહેલી છે.—પેલાએ જવાબ આપ્યો: દહિંવાળાના પાંદડાં ખાટાં હશે, ને દુધવાળાના મીઠાં હશે.

આ તેની ચતુરાઈ જોઈ રાજાબા ખુશ થઈ. અને તેણે તેની સાથે પરણવાનું કબજુલ કર્યું. રાજાએ ખૂબ ધામધૂમથી બેનાં લગન કર્યાં. પછી લગન થઈ રહ્યા એટલે ખૂબ પહે-રામણી આપીને રથમાં બેસાડીને વિદાય કર્યાં; કેમકે પેલા રાક્ષસ પોતાને ઘેર જવાને અધીરાઈ બતાવતો હતો.

પેલા રાક્ષસે તો રથને શહેર બહાર જઈ જંગલમાં ખૂબ ગીચ ઝાડીમાં હાંકવા માંડ્યો. તે જોઈ કુંવરી મનમાં

ગભરાવા લાગી. તેણે તેને પૂછ્યું: કેમ, તમે રથ આમ કેમ હુકો છો? આમ તો કોઈ શહેર નથી. આમ તો પેલો મુઝો રાક્ષસ રહે છે.

એમ કે? મુઝો રાક્ષસ રહે છે? ત્યારે લે, સાંભળ. હું તે રાક્ષસજ છું. એમ કહી પેલા રાક્ષસે પોતાનું રૂપ બદલી નાંખ્યું અને રાક્ષસી વેશ ધારણ કર્યો.

આ જોઈને રાજબા તો ગભરાઈ ગઈ. રાક્ષસનું બિહામણું મોંહું, ચીખું નાક, મોટા મોટા દાંત, લાંબાં જૂટા વાળ વગેરે જોઈ તે તો હેબકજ ખાઈ ગઈ. નહિ બોલાય કે નહિ ચલાય. એટલે પેલો રાક્ષસ બોલ્યો: જો, તું સીધી સીધી મારી સાથે રહેશે તો હું રાજકુમાર તરીકે રહીશ. ને મારી સાથે બરાબર નહિ વરતે તો પછી તારા પર રાક્ષસી બુલમ કરીશ તે નક્કી બાણજો. એમ કહી તેણે પોતાનું આગલું રૂપ ફરી ધારણ કર્યું. તેથી રાજબાને કંઈક શાંતિ વળી.

એમ કરતાં કરતાં ગુફા આવી લાગી. ત્યાં બંને ઉતર્યાં અને રહેવા લાગ્યાં. રાજબા રોજ રાંધે ને રાક્ષસ ખાય. એમ કરતાં કરતાં રાજબા પહેરામણીમાં લાવેલી તે બધો માલ ખરીદે થયો. ધીમે ધીમે અનાજ ખૂટવા લાગ્યું. રાક્ષસ તો આગસુ થઈ ગયો હતો. તેને તો ખાઈ પીને

ઉંઘવા બહુજ જોઈએ. ઉંઘીને ઉઠે એટલે ખાઉં ખાઉં કરે. એમ કરતાં કરતાં કંઈ ધાન્ય રહ્યું નહિ. એટલે રાજબા તો બહુજ ગભરાઈ. એક દિવસ ખાવાનું તદ્દન પૂરું થયું. રાક્ષસ ખાઈને ઉંઘી ગયો. એટલે રાજબાએ તુરતજ શુક્રા છોડીને નાસી જવાનો વિચાર કર્યો. તેને લાગ્યું કે રાક્ષસ બગશે, ખાવાનું માંગશે, ને તે નહિ મળે તો મનેજ ખાઈ જશે. માટે નાસી બહુ તો એવા ઘાતકી મોતમાંથી છૂટું. એમ વિચારી થોડું ખાવાનાનું લાતું હતું તે લઈ તે રસ્તે પડી ગઈ.

બીજે રાજકુંવરી, કોઈ દિવસ ચાલેલી નહિ, રસ્તો જોયેલો નહિ એટલે બિટબણાનું તો પૂછવુંજ શું? પણ રાક્ષસની ખીકથી તેણે તો આધું પાછું જોયા વિના દોડવા માંડ્યું. દોડતાં દોડતાં તે ખૂબ દૂર ને દૂર ગઈ. લગભગ ત્રણ ચાર કલાક તે ચાલી અને દશબાર માઈલ કાપ્યા ત્યારે એક ગામ આવ્યું. તેમાં તે પેંડી. ફરતાં ફરતાં, એક મહો-લ્લામાં એક ઘરડો મોચી એટલે બેસીને બેડા શીવતો દેખાયો. તેના ચહેરા પરથી તે બહુ લલો લાગ્યો. એટલે રાજબાએ જઈને તેને કહ્યું: મોચીકાકા, મોચીકાકા, મને બેચાર રાત તમારે ત્યાં નહિ રહેવા દો?

એટલા પેલા મોચીએ તેને પૂછ્યું: બાઈ, તું કોણ છે?

રાજબાએ તેને બધી વાત કરીને કહ્યું, કે: હું પેલી મેરના ગામના રાજની છોકરી છું ને રાક્ષસ સાથે પરણી છું. તે મને ખાઈ જવા મારી પાછળ પડ્યો છે, તેથી હું ભાગીને આવી છું. માટે મને રહેવા દો, તો તમારો મોટો ઉપકાર થશે.

ભલે જહન, ભલે. મારા ઘરમાં રહેજે, ને છાશ ને રોટલા ખાજે. કોઈને દીધાથી કંઈ ખૂટી જાય છે?

એ સાંભળી રાજબા તો ત્યાં રહી.

ખીજી બાજુ એવું બન્યું કે રાક્ષસ તો ઉંઘી ગયેલો. તે છેક સાંજે જાગ્યો. જાગીને જુએ તો ઘરમાં કોઈ મળે નહિ. તેણે બહુ જૂમો મારી, પણ સાંભળે કોણ? અડધો કલાક-પોણો કલાક થયો; પણ રાજબા હાથ તો આવે કેની? નહિતો ક્યાંથી આવે? બહુ ભુખાળવો થયો હતો તેથી રસોડામાં તપાસ કરી તો બધા હાંદ્યા ખાલી ને ખાવાના નામે આરતિ. આથી તો તેના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહિ, અને ગમે ત્યાંથી છોકરીને પકડી લાવીને તેને ખૂબ દુઃખ દેવું એવો તેણે મનસૂબો કર્યો. ને પછી આમથી તેમથી થોડાંક ફળ લઈ આવી, તે ખાઈ, દોડતો કુદતો તે રસ્તે પડ્યો અને જોશભેર ચાલવા માંડ્યું. દોઢેક કલાકમાં તો તે પેલે ગામ આવી પણ પહોંચ્યો. રાજબાને પગલે પગલે

રાજાનો કુંવર સિંહારે નીકળેલો તે બધાથી છૂટો પડી ગયેલો
અને એકલો થોડો દોડાવતો ત્યાં આગળ આવી પહોંચ્યો.

નાત બીજી:

: રાક્ષસ ધણી

ચાલી તેણે તપાસ કરી. ઘણાને પૂછ્યું, પણ કંઈ પ-તો મળ્યો નહિ. પેલા મોચીનું ઘર આવ્યું ત્યાં તેને થે પૂછ્યું પણ તેણે સુદ્ધાં તેને કંઈ સાચો જવાબ આપ્યો નહિ. રાજાને તેણે કોઠારમાં જૂપાવી દીધી હતી. એટલે તેણે કહ્યું: આપણે તો કંઈ જાણતા નથી. તમે તમારે બીજે કોઈ ગામ પૂછો.

વારૂ. હાલ તો ઠીક છે. પણ જો કોઈ ગોરી, લાંબાચા રહેરા વાળી, બે ગાલે બે તલવાળી સત્તર વરસની બાઈ આવે તો તેને પકડી રાખજો. તે મારે ત્યાંથી નાસી ગઇ છે.

વારૂ ભાઈસાબ, વારૂ. એમ કહી મોચીકાકાએ તેને વિદાય કર્યો. તે બીજી તરફ વળ્યો.

રાજા તો આમ બહુજ ગભરાવા લાગી. તેને લાગ્યું કે હું જરા પણ ઘર બહાર નીકળીશ તો પકડાઈ જઈશ. અને મોચીને ત્યાં તે કેટલા દિવસ રહેવાય? પછી તેણે એક ચુકિત શોધી કાઢી. તેણે ડાસાને કહ્યું: ભલા મોચીકાકા, તમે મને મારા શરીર જેવું એક ચામડાનું ખોખું કરી આપો. એવું પાતળું, કાળું, ને બંધબેસતું કે હું પહેરી લઉં પછી ઓળખાઉંજ નહિ. પછી હું મારે ગમે ત્યાં બીજા કોઈ રાજમાં નાસી જઈશ ને નોકરી ચાકરી શોધી લઈશ.

ત્યારે મોચીકાકાએ કહ્યું: ભલે. એમ તેણે કહી ખૂબ

પાતળા ચામડાનું શરીરનું ખોખું રાજ્યાને બનાવી આપ્યું. તે રાજ્યાને શરીરે એવું સરસ બંધબેસતું આવી જતું, કે તેને જીએ તો કોઈ ઓળખીજ ના શકે.

તે પહેરી રાજ્યા ચાલી નીકળી. મોચીડોસો તેને છેક ગામને પાદર વળાવવા ગયો. પછી રાજ્યા હિંડતી હિંડતી દૂર ગઈ.

મુસાફરી કરતાં કરતાં તે એક નગરમાં આવી. ત્યાં ખીજ રાજાનું રાજ હતું. પોતાને કોઈ દુઃખ ન દર્શાવે શકે તે સાફ તે રાજાને ત્યાંજ નોકરી લેવાનું તેણે નક્કી કર્યું, અને તપાસ કરી. કેટલીક તજવીજ પછી એક રાણીની હજીરમાં તેને દાસીની જગા મળી.

એક દિવસ એવું બન્યું કે રાજ્યાને રાણીએ ગામ બહાર ઘણે દૂર આવેલા એક જંગલમાંના તળાવમાં કમળ લેવા મોકલી. તે તળાવની આસપાસ બધે જંગલ હતું, આવું એકાંત જોઈ રાજ્યાને પેલું ખોખું કાઢી નાંખીને ડીલ ચોળી નહાવાનું મન થયું. આસપાસ કોઈ નથી એવું જોઈને તેણે ધીમે રહીને ખોખું કાઢી નાંખ્યું, અને સાદે લુગડે ન્હાવા ઉતરી.

તે નહાતી હતી, એવામાં વળી એક કૌતુક થયું. રાજાનો કુંવર શિકારે નીકળેલો તે બધાથી છૂટો પડી ગયેલો.

અને એકલો ઘોડો દોડાવતો ત્યાં આગળ આવી પહોંચ્યો. તેણે તળાવમાં કોઈ સ્ત્રીને નહાતી જોઈ. તેને લાગ્યું કે આ કોઈ અપ્સરા અથવા તો સ્વર્ગની કોઈ દેવીજ જાણે નહાવા ઉતરી છે. રાજબા રૂપાળી તો હતીજને? તેણે તો મનમાં નક્કી કર્યું, કે બસ પરણું તો આ અપ્સરાનેજ પરણું. એમ કરી તેણે રાજબાને બ્રમ પાડીને કહ્યું: હે દેવી! તું કોણ છે? ને અહિં નહાવા ક્યાંથી આવી?

રાજબા તો આવો ઘાંટો સાંભળી શરમાઈ ગઈ ને ગભરાઈ પણ ગઈ. પણ કરે શું? જવાબ દીધા વગર ફૂટકો નહોતો. અને હવે અહિં પોગળ ચાલે તેમ નહોતું. એટલે કુંવરને બધી વાત કહી સાંભળાવી અને પોતે રાણીને ત્યાં દાસી છે એમ કહ્યું. ત્યારે કુંવર કહે: ના, ના. હવે કંઈ તારે દાસી રહેવાની જરૂર નથી. હવે તો હું તને પરણીજ જઈશ. પછી મગદ્દર શું પેલા રાક્ષસની, કે તને કંઈ હુ:ખ દે?

પછી કુંવર તો રાજબાને લઈને મહેલ તરફ ગયો. અને રાજાને વાત કરી, કે મારે આ સ્ત્રીને પરણવું છે. રાજાએ આનાકાની કરી. પણ કુંવર લાડકવાયો હતો, એટલે કંઈ ચાલ્યું નહિ. પછી રાજબાને પેલું ખોખું પહેરવાની જરૂર રહી નહિ, ને તે ખુલ્લે ડીલે રહેવા લાગી.

આ વાત વાંચે ઉડતી ઉડતી પેલા રાક્ષસભાઈને કાને

આવી. તેણે મનમાં નકકી કર્યું કે હવે કોઈ પણ રીતે એને પકડીને ખાઈ જઈ ત્યારેજ હું રાક્ષસ ખરો. પછી તેણે અંગડીવાળાનો વેશ ધારણ કર્યો, અને ફરતો ફરતો ત્યાં અંગડી વેચવા આવ્યો. સારી સારી અંગડીઓ બતાવવાને બહાને તે રાજખાના મહેલમાં ગયો. રાજખાને ઘરેણાંને બહુ શોખ હતો; એટલે જુદી જુદી અંગડી વસાવવામાં બહુ પૈસા ખર્ચતી. આ રાક્ષસ પાસે સારી સારી અંગડી જોઈ તે તે પહેરવા બેઠો, ને દાસીને પૈસા લેવા મોકલી. આ બાજુ અંગડીવાળો અંગડી પહેરાવતો જાય ને નખ મારતો મારતો કહેતો જાય: નાસી આવી તો નાસી આવી, પણ કાલે રાત્રે તને ખાઈ જઈશ. કાલે રાત્રે તને ખાઈ જઈશ. આ સાંભળી રાજખાએ તેને ઓળખ્યો ને ગભરાઈ ગઈ. એટલામાં દાસી પૈસા લઈ આવી પહોંચી એટલે પૈસા લઈને પેલો તો વિદાય થઈ ગયો. પણ “કાલે રાત્રે, કાલે રાત્રે” એમ બબડતો બબડતો ગયો.

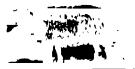
તે ગયો એટલે રાજખાએ તો કુંવરને બોલાવીને બર્ધ વાત કરી, કે: કાલે શુક્રવાર છે ને મને ખાઈ જવા રાક્ષસ આવવાનો છે. દર શુક્રવારે મધરાતે એનામાં ખુબ જોર આવે છે અને બહુ લૂખાળવો થઈ જાય છે. માટે માફ તો હવે આવીજ બન્યું છે.

રાજનો કુંવર બહુ વિચારમાં પડી ગયો. તેને રાજબા બહુ વહાલી હતી. એટલે કોઈ પણ ઉપાયે તેને બચાવવાનો એણે વિચાર કર્યો. એટલામાં તેને યાદ આવ્યું કે મારો દોસ્તદાર ધીરો બહાદુર કરીને બ્રાહ્મણ છે તે મંત્રતંત્ર જાણે છે. તેને વાત કરીએ તો તે કંઈ ઉપાય કરશે. એમ વિચાર કરી ધીરાને બોલાવી મંગાવ્યો ને બધી વાત કરી. એટલે ધીરો કહે: આહો, એમાં શું છે? શુક્રવારીયો રાક્ષસ હશે તો તેનો મંત્ર મારી પાસે છે. એમ કહી તેણે સવા મણુ અડદનો લોટ ને સવા મણુ ખાંડ તથા સવા મણુ ઘી મંગાવ્યાં ને પછી તેની એક પુતળી બનાવી. અને તેના ઉપર મંત્રજંત્ર લખીને તેને એક મોટા પલંગ ઉપર સ્થાવી. આ બધું કરતાં કરતાં શુક્રવારની રાત પડી, એટલે ધીરાએ રાજબાને કહ્યું કે તમે મારા મંત્રેલા પાણીથી નાહી લેજો અને એક ચોરડીમાં ભરાઈ જાઓ. એટલે એનાથી તમને અડાશે નહિ, ને બહુ ભુખ લાગશે એટલે પેલી પુતળી ખાઈ જશે ને તેથી પોતેજ મરી જશે. પછી રાજબાએ તેમ કયું.

મધરાત થવા આવી એટલે સાપનો વેશ ધારણ કરીને પેલો રાક્ષસ એક બારીએથી પેંઠો. જ્યાં રાજબા રાજ સ્થાને ત્યાં પેલી પુતળી ગોઠવી હતી. એકદમ બારના ટકોરા

થયા એટલે પેલો રાક્ષસ પોતાના ખરા રૂપમાં આવ્યો અને ખાઉં ખાઉં કરતો કુદવા લાગ્યો. પણ એ તો સાતમે માથે હતો. રાજબા છેક ભોંય તળીયે ચોરડીમાં સંતાઈ ગઈ હતી ખાઉં ખાઉં કરતાં તેની નજર પેલી પુતળી પર પડી; એટલે તે સમજ્યો કે આ રાજબાજ સ્ત્રી છે. એમ કરી તેને ખાવા લાગ્યો ને આખી ને આખી ખાઈ ગયો. પણ તે ખાઈ રહ્યો એટલે તુરતજ તેનો જીવ નીકળી ગયો અને ત્યાંજ તે પડ્યો તથા સોનાનું ઢીમચું થઈ ગયો. તેનો પડવાનો અવાજ મોટો થયો એટલે બધા દોડી આવ્યા. કુંવર પણ આવ્યો. ધીરો પણ આવ્યો. પછી બધાએ જોયું તે સોનાનું ઢીમચું પડેલું હતું. બધા સમજી ગયા.

પછી તે સોનાના ઢીમચાંમાંથી રાજબાએ બહુ ઘરેણુ ઘડાવ્યાં અને કુંવરની સાથે રહીને ખાઈ પીને મોજ કરી.

નવી રાણી

(૧)

એક હતો રાજા. તેને એકજ રાણી હતી. બંને બહુ રૂઠી રીતે રહેતાં હતાં. રાજાનો દેશ બહુ મોટો ને આબાદ હતો; અને બંને વચ્ચે હેત પણ સારું હતું.

રાણી બહુ રૂપાળી હતી. જ્યાં જાય ત્યાં જાણે અજવાળાં અજવાળાં થઈ રહે. ને રૂપ પ્રમાણેજ ગુણ. આખું રાજ્ય તેને દેવીની પેઠે પૂજા કરે. જાણે કે વૈકુંઠમાંથી લક્ષ્મી-દેવીજ ઉતર્યાં હોય, તેમ તેને માને.

પણ રાજારાણીને દુઃખ એકજ હતું. રાણીને પેટ કંઈજ છેલ્યાં ન હતાં !

રાજારાણી બંને મળી વારતહેવાર, પૂજા પાઠ કર્યાંજ કરતાં. અપવાસ કરતાં, દાન પણ બહુ દેતાં. રાજા પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરતાં, કે હે ભગવાન, તું અમને એકજ

બાળક આપ. પણ કેમે કરી તેમની ઇચ્છા પાર પડે નહિ.

એમ કરતાં બહુ વરસ નીકળી ગયાં. રાજાની ઉમ્મર પણ ચાલીસની ઉપર થઈ. પણ છતાં ગાદીને માટે વારસ ના મળે. આખરે રાણીએ જીદ લીધી, કે: રાજાજી, હવે તો બહુ થયું. મારે પેટે બાળક જન્મે તેવી પરમેશ્વરની ઇચ્છાજ નથી તો આપ હવે સુખેથી બીજું લગ્ન કરો. કોઈ સારી ગુણીઅલ બાળા વેરે આપ પરણો, જેથી ગાદી પર બેસવાને પુત્ર થાય. નહિ તો આપણું નામનિશાન પણ દુનિયામાં કેવી રીતે રહેશે ? તે બાળાના ભાગ્યમાં હશે તો જરૂર આપણા વંશની વૃદ્ધિ થશે.

રાજા કહે: રાણીજી, એ વાત તો ખરી. પણ મારાજ નસીબમાં ન હોય, અને તેને પણ કંઈજ બાળક ન થયું, તો પછી તમને શોક્યનું સાલ ઉભું કરવાનુંજ પાપ મને લાગે કની ! એવી ઉપાધિમાં પડવાનું મને મન નથી થતું.

ના, ના, એવું નહિ બને. તે બાળાને ભાગ્યે જરૂર પુત્ર થશે. ને બાકી તો અમે બંને સગી બહેનો પેઠેજ રહીશું. હું તેને મારી નાની બહેન તરીકેજ માનીશ.

એ વાત તો ખરીસ્તો—રાજાએ રાણીને વળતો જવાબ આપ્યો: એ રીતે તમે તો તેને ગણુશોજ એવી મારી ખાતરી છે. પણ તેની આંખમાં અદેખાઈનું ઝેર હશે, તો ? આખરે

તો એમાંથી કંકાસજ નીપજે કેની ?

રાણી કહે: ના, ના, મહારાજ, એવા ખોટા ખોટા વિચાર મા બાંધશો. અમારા વચ્ચે તકરાર થાયજ શા સાડ ? જંગલનાં ભયંકર પશુઓ સુદ્ધાં હુળીમળીને રહે છે, તો પછી આપણે માણસો એક બીજાને પ્રેમથી વશ ના કરી શકીએ શું ?

ના રે ના ! રાણીજી, તમે આ પાપી સંસારની આટી-ધુટીઓ જાણતાં નથી. પશુપંખી તો મળી સમજીને રહે, પણ માણસોજ કળ્યાકંકાસ કરવામાં શ્વરા હોય છે. રાજાએ વાંધો કાઢ્યો.

પણ રાણીએ તો સ્ત્રીહુલ્લ પકડી. રાજા બહુ સમજાવે પણ માનેજ નહિ. રોજ સહવારે, સાંજે, રાત્રે; બસ, એની એજ વાત.

એમ ને એમ ઘણા દિવસ નીકળી ગયાં.

(૨)

એક દિવસ રાજા શિકારે નીકળ્યો. સાથે હજુરીયા, ખવાસ, શિકારીઓ, સિપાઈઓ, હાથી, ઘોડા, વગેરેનો પાર નહિ. પૂર દમામ અને ભપકાભેર તે જંગલમાં ઉપડ્યો. જંગલમાં એક હરણ તેની નજરે પડ્યું. શિકારીઓને પાછળ ધાતા જોઈ તે સફાળું નાહું. રાજાએ તેની પાછળ ઘોડા

ઢોડાબ્યો. બીજા ઘોડેસવારો પાછળ રહી ગયા. આગળ હરણે
ને પાછળ રાજા એમ ઘણું આઘે નીકળી ગયાં.

એવામાં એવું બન્યું, કે એકાએક વાદળાં ચઢી આવ્ય
અંધારું ઘોર થઈ ગયું અને વરસાદ મૂશળધાર પડવા લાગ્યો
કશું સૂઝે નહિ. એ અંધારામાં હરણુ તો અલોપ થઈ ગયું
પણ રાજા આક્રમમાં આવી પડ્યો. તેનાં કપડાં ભિન્ન થઈ ગયાં
શરદી તો કહે કે માફ કરાવ. રાજા થરથર ધ્રુજવા લાગ્યો
એમ ને એમ આગળ ચાલ્યો. મનમાં બહુ ખીંક લાગે :
કાનમાં ભણકારા વાગ્યા કરે. એમ કરતાં કરતાં ખૂબ આં
ગયો, ત્યારે તેને દૂરથી એક ઝુંપડીમાંથી દિવાનું અજવાળું
આવતું દેખાયું.

રાજાને કલેજે ઠંડક વળી. તે ઝડપભેર પેઢી ઝુંપડી
પાસે ગયો અને તેનાં કમાડ ઠોક્યાં.

થોડીવાર સુધી તો કંઈ જવાબ મળ્યો નહિ. પછી
પાછા રાજાએ કમાડ ખખડાવ્યાં એટલે બારણું ઉઘડ્યું
બારણું ઉઘાડનારને જોઈને રાજા છક થઈ ગયો.

એ બારણું ઉઘાડનાર એક રૂપરૂપનો અંબાર જેવો
છોકરી હતી. તેની ઉંમર ૧૮-૧૯ વરસની હશે. તેણે
બારણું ઉઘાડી પૂછ્યું: તમે કોણ છો ?

રાજાએ જવાબ દીધો: હું રાજા છું. ને શિકારે નીકળેલો

તે છૂટા પડી ગયો છું, અત્યારે વરસાદને લીધે મારા કપડાં લિંબઈ ગયા છે. તમે મને ને મારા ઘોડાને આજની રાત રહેવા દેશો. તો મોટો પાડ થશે.

એટલામાં એક ડોસો અંદરથી આગળ આવ્યો. તેની ઉમ્મર સિત્તેરેક વરસની હશે. તેનાં ડાઘાં બેસી ગયેલાં હતાં અને કમ્મર પણ વાંકી વળી ગઈ હતી. મોંઢે કરચળી તો કરચળી ! ને ચાલતાં કાયા તો આખી થરથર ધૂબે !

ડોસો કહે: તમે કોણ છો ?

રાજા કહે: હું આ દેશનો રાજા છું અને જંગલમાં વરસાદમાં સપડાઈ ગયો તેથી અહિં આવ્યો છું. મને આજની રાત અહિં રહેવા દેશો ?

સુખેથી રહો, ભાઈ, આ જુંપડી તમારી છે, એમ કહી ડોસાએ એક શેતરંજી પાથરી. જેવી જુંપડી તેવીજ ફાટીવટી શેતરંજી.

પછી પેલી છોકરીએ ઝટપટ ચૂલો સળગાવી દીધો, અને રાજાજીને નહાવા સાડ પાણી ઉતું કરી આપ્યું. દરમ્યાન રાજાને ભૂખ પણ કકડીને લાગેલી. પેટમાં કુરકુરીયાં બોલે. પેલી બાળા ચતુર હતી. તે સમજી ગઈ. તેણે ઝટપટ શેટલા ઘડી કાઢ્યા, અને બટાટાનું શાક કચું. રાજાજીને જમવા બેસાડ્યા. જમી બાંધને થાકેલા પાકેલા રાજા તો

ઉઘી ગયા.

પછી બીજે દિવસે સહુવારે રાજા જવા નીકળ્યા. તે વખતે પેલા ડોસાને પગે લાગીને કહે: કાકા, હું તમારા ઉપર બહુ રાજી થયો છું. બોલો, તમારી જે ઇચ્છા હોય તે મને કહો. એટલે તે પ્રમાણે હું તમને આપીશ.

ડોસો કહે: ભાઈ રાજા, મારે તો કંઈ જોઈતું નથી. પણ મને એક ચિંતા છે. આ છોકરીની મને ફિકર છે. એને મારે પરણાવવી છે. પણ તેમાં એક વાંધો છે. એ મારી દીકરીની દીકરી છે. એની માને મહાદેવ સ્વપ્નામાં આવીને કહી ગયેલા કે આ છોકરી તો બહુ મોટા નસીબ વાળી છે. તેને ગમે ત્યાં પરણાવવી નહિ. જે માણસ ત્રણ વસ્તુ લાવી આપે તેનેજ પરણાવવી. સોનાનો સાપ અને રૂપાનો સિંહ અને મોતીએ પરોવેલો મોર—એ ત્રણ જે લાવી હાજર કરે તેનેજ આ છોકરી પરણાવવાની છે. મોટે રાજાજી, આ ત્રણ વસ્તુ લાવી આપે એવો જીવાન તમે મારે સાડા ખોળી કાઢો, તો તમારો મોટો ઉપકાર થશે.

રાજાએ કહ્યું: સોનાનો સાપ અને રૂપાનો સિંહ અને મોતીનો પરોવેલો મોર. આ બધાં જીવતાં જોઈએ, ખરું કની, કાકા ?

હાસ્તો. સોનીને ત્યાં ઘડાવીને તો સૌ કોઈ આપે.

જવતા હોય તોજ તો છોકરી પરણાવું. મારાથી મહાદેવનું
રમાન કેમ તોડાય ?

વારૂ, ઠીક છે, કાકા. હું તપાસ કરીશ. એમ કહી
રાજા તો સાંજે પોતાના મહેલમાં આવી પહોંચ્યો. પણ
મેના મનમાં વિચાર તો પેલા ને પેલાજ ચાલ્યા કરે, કે
પેલી ત્રણ વસ્તુ ક્યાંથી લાવી આપવી ? વળી તેને લાગે કે
હું આવો મોટો રાજા ને મારાથી આટલું નહિ બને, તો
પછી હું રાજા શા કામનો ?

આમ તે મુંઝાયા કરે, અને દિલગીર ને દિલગીરજ
જણાય. રાણી તો બહુ ચતુર હતી. તે તુરતજ સમજી ગઈ.
તેણે રાજાજીને પૂછ્યું કે તમે કેમ આમ મુંઝાઓ છો ?
રાજાએ પહેલાં તો જરા આનાકાની કરી પણ પછી જંગ-
લમાં જે બનાવ બનેલો તેની વિગત કહી સંભળાવી.

તે સાંભળીને રાણી કહે: ઓહો ! તમે આટલાજ
ખાતર મુંઝાઓ છો કની ! એ કામ કંઈ એટલું બધું
મુશ્કેલ નથી. ચાલો, તમે મને રજા આપો, તો મારે ત્રણ
મહિનામાં એ ત્રણ વસ્તુ લાવીને જાહેર કરવી.

રાજા કહે: ના રે ના, રાણીજી, એ કામ કંઈ તમારું
છે ? એ તો સૌ થઈ રહેશે. ને નહિ તો એના વગર શું
અટક્યું છે ?

પણ રાણી તો કેમે ક્યું માને નહિ. તેને થયું કે રાજાને માટે નવી રાણી હું લાવું ત્યારેજ ખરી. ને રાજાને પરણવાનું મન તો થયુંજ છે, તો પછી તેનો લાભ કેમ ના લેવો? એમ ધારી તે તો જીદે ચઢી. તેનાં પગલાં એવાં શુકનવાળાં કે તે જે કામ કરે તેમાં પાસા પોખાર પડે. રાજાની ખાતરી હતી કે રાણીએ જે ધાર્યું તેમાં તેને જશ મળવાનોજ. અને પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી તેનો વાળ પણ વાંકો નહિ થાય. એટલે આખરે રાણીની બહુ જીદ જોઈ રાજાએ તેને રજા આપી.

પછી તો રાણી એક રથમાં બેઠી અને રથ ચાલ્યો. રથ તો ઠમઠમ કરતો ચાલ્યો જાય. એમ કરતાં તે બહુ દૂર નીકળી ગયો અને છેક શહેર બહાર આવ્યો. ત્યાં એક તળાવ હતું. તળાવ નાકે રથ ઉભો રહ્યો. હવે રાણીની મરજી એવી હતી કે આમ રથમાં બેઠાં કંઈ માડું વળવાનું નથી અને કામ સરવાનું નથી, માટે રથને કોઈ રીતે વિદાય આપવી. એટલે તેણે રથ હાંકનાર સારથીને કહ્યું: ભાઈ, મારે તો જાજૂ જવું છે. માટે હું તો લોટા લઈને જંગલમાં જઈ છું. મને વાર લાગે તો ફિકર કરતો નહિ. એમ કહી રાણી તો કળશીયો લઈને નીકળી; અને ઠઠ આઘે ઝાડીમાં જઈ જૂપાતાં જૂપાતાં ચાલવા માંડ્યું. તેની છાતી કઠણ હતી.

પરમેશ્વર મારો બેલી છે. પછી મને શાની ફિકર? એવી તેની હિમ્મત હતી. એમ તે તો ચાલી ચાલી જાય. ઠેક ખુબ દૂર નીકળી ગઈ. બીજી બાજુ કલાક થઈ ગયો, બે કલાક થઈ ગયા, ત્રણ કલાક થઈ ગયા પણ રાણીનો પતો નહિ મળે. સારથીભાઈ ગભરાવા લાગ્યા. રાજાજીને જવાબ શું દઈશું? આમ તેમ બધી દિશાઓ ખોળાખોળ કરી મૂકી. પણ કંઈ વળ્યું નહિ. છેવટે નિરાશ થઈ તે ગામ તરફ વળ્યો.

બીજી બાજુ રાણી તો ચાલતાં ચાલતાં ચાર પાંચ ગાઉ દૂર નીકળી ગઈ. ચોમેર જંગલ જેવું જંગલજ હતું. ધીમે ધીમે સાંજ પડવા લાગી હતી. અજવાળાં ઓછાં થતાં હતાં. હવે રાણીને મનમાં જરા જરા ચટપટી થવા લાગી. આવા અકાટ જંગલમાં સૂઈશ ક્યાં? ખાઈશ શું? આમ વિચાર કરતી તે ચાલી ચાલી જાય. એટલામાં દૂરથી એક ઝુંપડી દેખાઈ. પાસે જઈને જુએ તો એક જોગી મહારાજ અંદર બેઠા હતા. ધોળી ધોળી દાઢી, ને માથે પણ જાણે મોટું વાળનું વન. જટા તો એવી કે જેનું નામ જટા. ભગવાં લુગડાં પહેરેલાં. ગળે મોટી મોટી માળા અને કપાળમાં ભસમ લગાવેલી છે. આસપાસ દશ બાર ચેલા બેઠા છે અને તેમને બોધ આપે છે.

પ્રણામ, જોગી મહારાજ ! કહેતી રાણી તો અંદર જઈને ઉભી રહી.

બેઠા, લડકી બેઠા. કહી જોગી મહારાજ તો પોતે કથા કહેતા હતા તેમ કહેવા લાગ્યા. આશરે મળ્યો છે જાણી રાણી બેઠી.

એમ ને એમ પા અડધો કલાક નીકળી ગયો. એટલામાં એક કૌતુક થયું. જોગી મહારાજ કથા કહેતા કહેતા ખડખડ હસી પડ્યા. કથામાં કંઈએ હસવાનું નહોતું. છતાં કશા ઠામઠેકાણા વિના તેમને કેમ હસવું આવ્યું તે કોઈને કંઈ સમજ પડે નહિ. પછી જે મોટા ચેલો હતો તેને હિમ્મત આવી. તે જોગીમહારાજને પૂછે: મહારાજ, તમે કથા કરતાં કરતાં હસી કેમ પડ્યા ?

જોગી કહે: એ વાત બહુ જુદી છે. તમારે કામની નથી. એ તો પેલી લડકી બેઠી છે તેને વિષે છે. એ બાઈને વિષે હમણાં મને કંઈ ખબર પડી તેથી મને હસવું આવ્યું.

આ સાંભળી રાણીના તો અચંબાનો પારજ નહિ. રાણી બોલી ઉઠી: મહારાજ, મારે વિષે હોય તો મને તો કહેશોજ ને ? હું તો બહુ દુઃખિયારી છું. તો મારે માટે આપને કેમ હસવું પડ્યું તે જણાવો.

જોગી કહે: બેઠી, તું દુઃખિયારી શાની ? તું તો રાજાની

રાણી છે. આજે તું જંગલ ખુંદતી નીકળી તેમાં દુઃખ પડી ગયું ? જો, આ પડોશના ઝાડ પર કાગડો ને કાગડી વાત કરતાં'તાં. તેની વાત મેં સાંભળી અને હું સમજ્યો; તેથી મને હસવું આવ્યું. કાગડો એની વહુને કહે કે: અલી સાંભળેછ કે, પેલા જોડેના ગામના રાજાએ એક મોટું પરાક્રમ કર્યું છે. પોતાની રાણીને સોનાનો જીવતો સાપ શોધવા મોકલી છે ! ત્યારે પોતે તે મરદ હશે કે બળદ !

કાગડાએ રાજાની ઉપર આમ ટીકા કરી, એટલે કાગડી બોલી: ઓહો ! તે તમેજ દુનિયામાં મોટા મરદ હશે કેમ ? બોલોને, તમેજ ક્યાંથી સોનાનો સાપ લાવવાના હતા ? એ તો એ રાણી કોઈ ભાગ્યશાળી હશે તો તેને જડશે, નહિ તો હરિ હરિ.

કાગડો કહે: તું બાયડી એ વાતમાં શું સમજે ? તું કહે તો જીવતો સોનાનો સાપ લાવી આપું. આ જંગલને નાકે નદી આગળ વડનું ઝાડ છે. તેની નીચે રોજ રાતના આવીને એ સાપ પોતાનો મણિ કાઢીને મેલે છે, ને ફરવા જાય છે. સાપને કંઈ મણિ હોય નહિ પણ આ સાપની ખુબીજ એ છે. એ મણિ કોઈ લઈ લે અને સાપને મારી નાંખી પછી તેના માથા પર મૂકી દે તો સાપ સોનાનો થઈ

જાય. મને એ વાતની ખબર છે. પણ તું એમાં શું સમજે ? એ તો આપણને સાપ કામનો નહિ, નહિ તો કાલે સ્કુવારે લાવીને ખડો કરે !

કાગડાની આવી ડંકાસ સાંભળી મને હસવું આન્યું, કે આ કાગડો પોતાની વહુને કેવી છેતરે છે ? આવા મોટા મણિધર સાપને મારવાનું એનું ગળું શું ? ને વાત શી ? છતાં એ તો બડાશ હાંકતાં ડરતો નથી.

રાણી તો આ વાત સાંભળી ખુશ થઈ ગઈ. આખરે પરમેશ્વર રીઝયા ખરા. તે તો જોગી મહારાજને લાંબી થઈને પગે લાગી કે: મહારાજ, મારો તો બેડો પાર થઈ ગયો. મને જે જોઈતું હતું તે મળ્યું. આજ્ઞા આપો, મહારાજ, તો હું સોનાનો સાપ મેળવવા માટે મારું બનતું કરું.

જોગી મહારાજ કહે: બેટી, કાગડાએ કહી છે તે વાત ખરી છે. રાતના બારને ટકોરે મણિધર સાપ વડ તળે મણિ મૂકીને પાણી પીવા જાય છે. પણ તેમાં જોખમ બહુ છે. વડમાં વડવાગળાં ને ખીસ્કોલી અને બીજા એવા જીવો બહુ રહે છે. તે તને હેરાનગતિ પહોંચાડશે. પણ તને હું આ એક દોરો મંત્રી આપું છું તે તું બાંધી દેજે એટલે તને કંઈ દુઃખ નડશે નહિ.

આમ કહી જોગી મહારાજે એક દોરો રાણીને આપ્યો.

અને તે પગને અંગુઠે બાંધી દેવાને કહ્યું. પછી રાણીને તેમણે થોડાં જમરૂખ, કેળાં, સફરજન વગેરે ફેળેા ખાવા માટે આપ્યાં અને પીવા સાડ પાણી આપ્યું. પછી જોગી ખાવા કહે: બેટી, હવે તું કાનસ લઈ સુખેથી જા. મારા તને આશિર્વાદ છે. તેં જે કામ માથે ઉપાડ્યું છે તેમાં તને ફતેહ મળશે.

પછી રાણી તો પાછી ચાલવા લાગી. હવેનો રસ્તો વિકટ હતો. વળી રાત પડી ગઈ હતી. રાણી પાસે કાનસ હતું. તેનું અજવાળું તો આખું આખું જ હોય. વળી અત્યાર લગીના જંગલના ભાગમાં આડવાં સારાં હતાં. હવે તો અધા ખાવળીઆ ને થોરનો કાંટાળો ભાગજ હતો. એટલે રાણીને તો પગે કાંટા વાગ્યા જાય. તે બિચારી નીચી વળી જોઈને કાઢે ને થોડું આગળ ચાલે એટલે બીજે વાગે. વળી અઘોર જંગલમાં આસપાસ આડીઓમાં શિયાળવાં અને વાઘનાં ભુંકારા પણ સંભળાવા લાગ્યા.

રાણીની છાતી તો ધડધડ ધડકે. થાકેલી પાકેલી અને પગમાં તો કાંટાની ભોંકાભોંક. લોહી પણ નીકળે. આસપાસ નાનાં સાપોળીયા પણ ફરતા હોય. તે કરડવાનો ભો પણ ખરો? પણ રાણીને હૈયે હિંમત હતી, કે જોગી મહારાજનો ઢોરો છે. એટલે મને કંઈ થવાનું નથી.

એમ ચાલતાં ચાલતાં એક ઝાડ તળે એક મોટો પથરો પડેલો રાણીએ જોયો. પોતે થાકી ગઈ હતી, એટલે તેના પર બેઠી. એટલામાં એક કૌતુક બન્યું. એક મોડું વિકરાળ રીંછ દોડતું દોડતું ત્યાં આવ્યું. પાસે આવીને તે રાણી પર હુમલો કરવા જતું હતું એટલામાંજ તે અચાનક અટકી ગયું. જાણે તે કંઈ વિચારમાં ન પડી ગયું હોય. તેણે પેલો દોરો જોયો ને તે સુંઘ્યો. તે દોરો સુંઘતાંજ તે ચમકીને બે ડગલાં પાછળ હટ્યું. અચાનક તેની જીભજ ખુલી ગઈ. એટલે તે બોલ્યું: રાણીબાઈ, રાણીબાઈ, તમારે શું જોયું?

રાણી તો અચંબો પામી. પણ જોગી મહારાજના દોરો પર તેને શ્રદ્ધા બેઠી. રીંછના બોલ સાંભળી તે બોલી: રીંછબાઈ, રીંછબાઈ, હું બહુ થાકી ગઈ છું, ને મને કાંટા બહુ વાગ્યા છે. મને તારી પીઠ પર બેસાડી નહીં કોરે નહિ લઈ જાય?

આવને પહેન, બેસી જા. તુંયે મારી પહેનજ છે ને એમ કહી રીંછ ટટાર થઈને ઉભું રહ્યું. એટલે રાણી તેન પર બેસી ગઈ. હવે જાણે તેના મગજ પરનો બોજો અડધે ખસી ગયો હોય એમ તેને લાગ્યું. રીંછ પણ ઝપાટલે ચાલવા લાગ્યું. રાણીને કાંટા વાગવાનો ભો રહ્યો નહિ

અને હાથમાં ફાનસ હતું, તે વડે થોડું થોડું અજવાળું પડતું હતું.

એમ રીંછભાઈની પીઠ પર સવાર થઈને રાણીબાઈ તો લગભગ કલાક દોઢ કલાકે નદીને કિનારે આવી પહોંચ્યાં. નદી પર મોટું વડનું ઝાડ હતું, તે તેણે જોયું. એટલે તે તો રીંછની પીઠ પરથી ઉતરીને પછી કહે છે: રીંછભાઈ, રીંછભાઈ, હવે તમે જાવ. હવે હું મારે આ વડ ઉપર ચઢીને બેસીશ.

ત્યારે રીંછ કહે: ભલે. જહન, હું જઈશ, પણ એક વાત કહેતો જાઉં. તારે જે કંઈ જોઈતું હોય તે એ સાપ-દેવતા પાસે માંગી લેજે.

એમ કહી રીંછ તો ગયું. રાણીબાઈ તો વનવગડામાં એકલાં પડ્યાં. ચોમેર ઘોર અંધારું. માત્ર ફાનસનો દીવો ઝીણો ઝીણો બળે. પણ હિમ્મત હાર્યાથી શું વળે? એટલે રાણીએ તો માર્યો કછોટો. અને ધીમે ધીમે ઝાડપર ચઢવા માંડ્યું.

પણ ઝાડ પર ચઢવાનું કંઈ સહેલું છે! રાણીને તો હાથે ઝરડીયા પડ્યા! પગ સોરાઈ ગયા. ચચરાટનો પણ પાર નહિ. તોયે તે ચઢીજ ચાલી જાય. એમ કરતાં તે એક ઉંચી ડાળીએ જઈને બેઠી.

રાત તો બિહામણી ને અંધારૂં કહે કે મારું કામ. વાઘ ને સિંહ ને શીઆળવાની ભુંકાભુંક સંભળાયાજ કરે ! પણ રાણી કંઈ જાણીએ નહિ ! પેલો દોરો હતો ને, તેનાથી એને બહુ શાંતિ રહે.

એમ કરતાં કરતાં મધરાત થઈ એટલે દૂરથી પુંકાડા સંભળાવા લાગ્યા. આગીઆ જેવો ચમકચમક ચમકારો દૂરથી દેખાવા લાગ્યો. રાણી સમજી ગઈ કે મણિધર સાપ આવ્યો. પુંકુપુંકુ કરતો પાસે ચાલ્યોજ આવે. ખાસ્સો પાંચ હાથ લાંબો ને માથે મણિ ઝળાંઝળાં થાય. એવો સાપ ઝડ નીચે આવી ઉભો રહ્યો. ઝડની આસપાસ ત્રણ વાર ફર્યો ને પછી સ્થિર ઉભો રહ્યો. રાણી તો બધું જોઈજ રહી છે. પછી તો સાપે ડોકું ધુણાવ્યું. ચડચડચડ અવાજ થાય ને સાપ તો જાણે ધુણવા મંડ્યો. એમ જ ત્રણ મિનિટ ધુણ્યો કે એનો મણિ છુટો પડી ગયો. પછી તેને જમીન પર મૂકી સાપભાઈ ત્યાંથી ડોલતા ડોલતા ફરવા ચાલ્યા ગયા.

રાણી તો બધું ટગર ટગર જોઈ રહી હતી. એને તો આજ લાગ જોઈતો હતો ના ? ઝપ લઈને નીચે ઉતરી મણિ હાથમાં લીધો. શું એનું તેજ ? જાણે સો ચાંદામામાનું અજવાળું એક મણિમાં ભર્યું હોય ! રાણીએ તેને ચોળીના ખિસ્સામાં મૂકી દીધો. પછી લીધા પાંચ સાત ચીચા અણિ-

યાળા પથ્થર. ને પાછી ઝડપ ઝડપ ચઢી ગઈ.

કલાક થયો, બે કલાક થયા. રાણીની આંખમાં તો ઉંઘ આવે. ડાળી પર બેઠી હતી ત્યાં જાણે માથું ડાલી જાય. પાછી આંખો ચોળે. એમ કરતાં ત્રણ વાગ્યા હશે એટલે સાપભાઈ પાછા ડોલતા ડોલતા આવ્યા. આવીને જુએ છે તો મણિ મળેજ નહિ ! સાપ તો જાણે જીવ જતો હોય તેમ પુંકાડે પુંકાડા કાઢે. આમ વલખાં મારે ને તેમ વલખાં મારે. એમ તે લગભગ મુડદાલ થઈ ગયો. એટલે રાણીએ પોતાનો દાવ લગાવ્યો. ઉપરથી તાકી તાકીને ચાર પાંચ અણિયાળા ચીચા પથ્થર લગાવ્યા. એટલે સાપભાઈ તો મરી ગયા.

પછી રાણી નીચે ઉતરી. મનમાં ને મનમાં પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરે ને કહેતી જાય: કે હે પ્રભુ, મારી લાજ રાખજો. માફ આટલું કામ પાર પાડજો ને જોગી મહારાજની આશિષથી સાપ સોનાનો બની જજો. એમ મનમાં વિચાર કરી તેણે તો મણિ કાઢ્યો. અને સાપના માથા પર જ્યાં તેનો ખાડો હતો ત્યાં બરાબર બંધ બેસે તેમ ગોઠવ્યો. મણિ ગોઠવાઈ ગયો કે સાપમાં જીવ આવ્યો. ને પુંછડા તરફથી તેનું શરીર સળવળવા લાગ્યું. જેમ જેમ સળવળતું જાય તેમ સોનેરી થતું જાય. એમ કરતાં ઠેક જીવ મ્હોં

સુધી આવ્યો ને સાપ સોનાનો થઈ ગયો.

પછી રાણીનો હરખ માયજ શાનો? તેને તો જાણે પરમેસર મળ્યા! એટલે તેનાથી તો હસાઈ હસાઈ જાય. સાપ સોનાનો બન્યો. એટલે સ્થિર ઉભો રહ્યો અને ઉંચું નેચું. રાણીની જહીક તો બધી જતીજ રહી અને પગે લાગીને કહે છે: સાપ દેવતા, અપરાધ માફ કરજો. મારો મોટો વાંક થયો છે. પણ આપનાથી કંઈ અબળણું નથી. મારે મારા રાજાને સાફ તમને દુઃખ દેવું પડ્યું તો મારા પર ગુસ્સો કરશો નહિ.

એટલે સાપ કહે: બેટી, તારા પર ગુસ્સો કેવો ને વાત કેવી? તેં તો મને નવો અવતાર આપ્યો ને માફ મૂળ શરીર મને પાછું સોંપ્યું. માટે હવે માંગ માંગ તું જે માંગે તે આપું.

રાણીને તો બીજું શું જોઈએ? રૂપાનો સિંહ અને મોતીએ પરોવેલો મોર. તેણે તો અપ લઈને એ વાત આગળ ધરી દીધી: સાપ મહારાજ, મારે તો હવે બેજ વાનાં જોઈએ. રૂપાનો સિંહ અને મોતીનો મોર.

સાપ દેવતા કહે: જો જહન, તું તો નસીબવાંતી છે. સોનાનો સાપ તને મળી ગયો. પણ મોતીનો મોર ને રૂપાનો સિંહ તો આ નદીને તળીએ છે. ત્યાં જાય તો

મળે.

તે કેમ બને મહારાજ ? નદીને તળીએ જઈએ તો
 ડૂબી મરાય.

ડૂબી કેમ મરાય ? નદીને તળીએ બે પરી રહે છે.
 કનું નામ મોતનપરી. તેનો મહેલ મોતીનો છે. તેની
 સામે મોતીનો મોર છે. બીજું નામ રૂપાપરી. તેનો મહેલ
 પાનો છે. તેની પાસે રૂપાનો જીવતો સિંહ છે. બંને પરી
 જહેનો છે. બંને રૂપ રૂપનો અંબાર. જાણે સ્વર્ગ ને
 ભૂદાનાં તેજ ભેળાં મળ્યાં. ને ચતુરાઈનો પણ એવો ભંડાર,
 સોગઠાંબાજીમાં એ બેની જોડીને જીતનાર કોઈ પાડ્યો
 થી. એ બંનેને કોઈ સોગઠાંમાં હરાવે તો સિંહ ને મોર
 ભામે, બીજા કોઈનું ગળું નહિ. માટે રાણી, જો તારે એ
 મેળવવાં હોય તો તું સોગઠાંબાજીમાં મોતનપરી તથા
 રૂપાપરીને હરાવ. નહિ તો તારું કંઈ નહિ વળે.

પણ મહારાજ, એ મહેલે પહોંચાય કેવી રીતે ?—
 રાણીએ પ્રશ્ન.

નદીકાંઠે એક આંખાનું ઝાડ છે. આખી દુનિયામાં એવો
 આંખો એકજ છે. તે પર બારે માસ ઘોળી કેરી થાય છે.
 જાણે રૂપાની કે મોતીની ન હોય ! આ ઝાડ પર જમણી
 માનુએ સાત કેરીનું ઝુમણું છે. એ ઝુમણાવાળી ડાળીએથી

ભુસકો મારી નદીમાં પડે તો પરીઓ પાસે પહોંચાય.

આમ સાપ દેવતા બોલતા હતા, એટલામાં રુદ્રવાર થઈ જવા આવી હતી. રાણી કહે: સાપ દેવતા, સાપ દેવતા, હવે તો રુદ્રવાર થઈ ગઈ. માટે હાલ તો જોગી મહારાજને આશ્રમ ચાલો. ત્યાં તમે રહેજો. પછી ત્યાંથી પરીઓને ત્યાં જવાનો ઘાટ ઘડીશું.

આમ રાણી બોલે છે ત્યાં તો પેલું રીંછ દોડતું દોડતું આવ્યું. તે કહે: રાણીબહેન, રાણીબહેન, ચાલ તને આશ્રમમાં મૂકી આવું.

પછી રાણી તો સાપને લઈને રીંછ પર બેઠી અને રીંછ ચાલ્યું. રાણીના મનમાં એજ ભાંજગડ ચાલે કે એ જ પરીઓને કેમ હરાવવી. એમ કરતાં કરતાં બધાં આશ્રમે આવી પહોંચ્યાં.

પહેલવહેલાં રાણી તો જોગીબાવાને પગે લાગી, અને કહે: મહારાજ, તમારા પુનપરતાપે આ સાપ લાવી છું. હવે હું મોરને સિંહ લઈ આવું તે માટે મને રજા આપો.

સાપ પણ જોગી મહારાજને પગે લાગ્યો અને એક ખુણે જઈને બેઠો.

જોગીબાવા કહે: દીકરી, તું બહુ થાકી ગઈ છે. માટે બે ચાર દિવસ આરામ લે. ગુરુવારે પુનેમ છે. તે સારો

દહાડો છે. તે દિવસે જજે.

પછી રાણી તો ત્યાં રહી. કૃષ્ણકૃષ્ણાદિ ખાય, ને જોગી-ખાવાનો બોધ સાંભળે. સાપ પણ ઝુંપડીમાં ફર્યા કરે, ઝુંપડી બહાર ન જાય. એમ કરતાં કરતાં પુનેમ આવી. સ્થવારે ઉઠીને રાણી ખાવાજીને પગે લાગી. જોગી ખાવા કહે: જો બેટી, તું જાય તેમાં વાંધો નથી પણ એ પરીઓને હરાવવી સહેલ નથી. એમનાં સોગડાંમાં એક સોગડું જાડુ છે. તેના પર બહુજ ઝીણું કાણું ટપકું છે. તે તું માંગી લેશે તો તું જીતશે. બાકી પરમેશ્વર તને સહાય છે, જાઓ ક્ષેત્રે કસો.

એમ કહી જોગીખાવાએ આશીર્વાદ આપ્યો. રાણી બહાર નીકળી. થોડે દૂર ગઈ એટલે સામેથી પેલા રીંછભાઈ આવતાજ હતા. રીંછભાઈ તો રાણીને જોઈને ખડખડ હસ્યા: કેમ બહેન, મોતીનો મોર લેવા જાય છે ? ચાલ તને મૂકી આવું. એટલે રાણી શાની આમ જુએ કે તેમ જુએ ? તે તો ફલાંગ મારતીકને બેસી ગઈ રીંછની પીઠ ઉપર. રીંછ દડબડ દડબડ દોડ્યું અને જોતજોતાંમાં નદી પાસે આવીને ઉભું. રાણી જુએ, તો પાસેજ એક આંબો. કૃષ્ણ તો ઘોળાં ઘોળાં—જાણે મોગરાનાં પુલ ! જાણે ચન્દ્રમાની ચામડી ! ચક્રમક ઝકઝક થાય ! ને જમણી ડાળીએ એક સાત કેરીનું જુમળું. જાણે મોતીનીજ બનાવેલી કેરીઓ ! રાણી તો

કછોટા મારીને જમણી ડાળીએ ચઢી ગઈ. પછી તે આંખ મીચીને “ જય ગુરુદેવ ” બોલતાં માર્યો લુસ્કો તે ધમ્મ દધને પાણીની અંદર.

સરસર સરસર પાણી માથા પરથી વહ્યું જાય. ને રાણી હેઠે ને હેઠે ઉતરતી જાય. જાણે નીચેથી કોઈ ખેંચી રહ્યું ના હોય ? પણ રાણીને તો આંખમાં પાણી, નાકમાં પાણી, કાનમાં પાણી. પાણીજ પાણી. રાણી તો બેભાન થઈ ગઈ.

કોણ જાણે કેટલા કલાક થઈ ગયા હશે, શી ખબર ! પણ રાણીએ આંખો ઉઘાડી ત્યારે જુએ તો પોતે હિંચકા પર ચતી છે. હિંચકો ધીરે ધીરે હાલે છે. નર્યો મોતીનોજ ભરેલો હિંચકો ! ચાર ખુણે ચાર દાસીઓ ઉભી ઉભી પંખા નાંખે છે. દાસીનાં મોંઢા સ્ત્રીનાં ને કમર પછીનો ભાજ માછલાં જેવો. ટટાર ઉભી રહે.

રાણીના અચંબાનો પાર નહિ ! આ સપનું તો નથી ! તે તો આંખો ચોળે ને શરીરે ચુંટીઓ ખણે ! ના બાઈ, આ કાંઈ સપનું ન હોય ! તે તો સડાક દેતી બેઠી થઈ ગઈ. પેલી દાસીને પ્રજયું : તું કોણ છે ?

ચારે દાસીઓ હસી પડી. ચારેયે તાળી પડી : ઓ બાઈ રે ! તું તો મોતનપરીની મહેમાન છે ! અમે તેની

દાસીઓ છીએ.

એટલામાં ચોરડામાં અજવાળું અજવાળું થઈ ગયું. જાણે સો બસો વીજળીની બત્તી સળગી ન હોય ! રાણીની આંખો મીંચાઈ ગઈ. એટલે અવાજ સંભળાયો : હે કાળા માથાની માનવી ! તું અહિં કેમ આવી છે ?

રાણીએ આંખો ઉઘાડી. સામે જુએ તો બે પરી ઉભેલી. એક પરી—તદ્દન મોતીનું જ શરીર, બીજી પરી—તદ્દન રૂપાનું જ શરીર. અને બંને ઝગઝગ ઝળક્યાં કરે. જેમ તેમ રાણીએ આંખો ઉઘાડી રાખી. ફરીથી રૂપાપરીએ પ્રછયું : બાઈ, તું અહિં કેમ આવી છે ?

રાણી પણ ચતુર હતી. તેણે વખત વિચારી લીધો અને કહ્યું : તમારી સાથે બહેનપણા બાંધવા.

પણ અમે તો પરીઓ છીએ. અમારે ને તમારે બહેનપણાં કેવાં ?

રાણી કહે : બહેનપણાં કેમ ના થાય ? મારે તો સૌની સાથે થાય. મને સોગડાંબાળનો બહુ શોખ છે. કોઈએ કહ્યું કે તમને પણ સોગડાં સરસ આવડે છે. ત્યારે મન થયું જે મળી આવીએ ને બે દાવ ખેલી મોજ કરીએ. આમ બાબત છે !

ઓહોહો ! આવડું અભિમાન ! તું અમારી સાથે

દાવ ખેલનારી?—રૂપાપરી બોલી: ચાલ બાઈ ચાલ ! જોઉં તો ખરી તને કેટલુંક આવડે છે તે ? મોતન, મંગાવ આપણી સોગઠાંબાળ.

રાખ, રાખ, એમ ઉતાવળ શું કરે છે ?—મોતનપરીએ રૂપાપરીને શાંત પાડી: હજી જરા ઠરીને ઠામ તો પડવા દે. હજી જરા ખાય, જરા પીએ, તાજીમાજી થાય. પછી રમીએ.

પરીઓએ રાણીની ખૂબ મહેમાનગીરી કરી. જાતજાતના મેવા, ને ફળફળાદિ ને પકવાન્ન તેને ખાવા સાડ હાજર કર્યાં. કેટલીક દાસીઓ પંખો નાંખ્યાજ કરે. કેટલીક સુરીલાં ગાયન ચલાવે. કેટલીક દિલરૂપા વગાડે. એમ કરતાં કરતાં કેટલોયે વખત નીકળી ગયો. પણ કંઈ ખબર પડે નહિ ! ત્યાં ન મળે દિવસ ને ન રાત. ન ઉગે ચાંદો ને ન દેખાય ન સુરજ. વખત સમજાય ક્યાંથી ?

પછી રાણીને બધો મહેલ બતાવ્યો. તેના શણગારનું તો શું વર્ણન કરવું ? ઠેર ઠેર મોતીથીજ વાત. મોતી કે રૂપું—મોતી કે રૂપું. બીજી વાતજ નહિ. એમ કરતાં એક ઓરડો આવ્યો. તેને તાળું હતું. રાણી પરીઓને પૂછે: આ ઓરડે કેમ તાળું છે ? મને બોલીને બતાવો.

એટલે રૂપાપરી બોલી: એ નહિ બતાવાય. એમાં બહુ ખાનગી વસ્તુ છે.

રાણી કહે: તમે ખાનગી ખાનગી કરો છો, પણ મને બધી ખબર છે.

પરીને આવ્યો ગુસ્સો: બોલ ત્યારે, કહે એમાં શું છે ?

રાણી કહે: ઓહોહો ! એમ ડરી જાય એ બીજાં. એમાં તો મોતીનો મોર છે ને રૂપાનો સિંહ છે.

રાણીએ તો અટકળથી ઠોક્યું. આખો મહેલ ફરતાં પણ આ બે એને નહોતાં દેખાયાં. તે અહિંજ હશે એમ લાગ્યું. અને વાત સાચી હતી.

પરીએ તો આભી બની ગઈ. વાત તો સાચી. આ બાઈ તો કોઈ જબરી દેખું. ઠીક લાઈ. એમ વિચારી મોત-નપરી કહે: હા, એ વાત ખરી. ત્યારે તને બતાવીએ.

પરીએ તાળું ઉઘાડ્યું. બારણું ખુલ્લું. અંદર મોટો રૂપાનો સિંહ. વિકરાળ ને બિહામણો. તેની પાસેજ એક મોટો મોર. મોતીએ ગુથેલો. શરીર સિંહ જેવડુંજ. બંને શાંત ઉભા હતા. બંનેનાં શરીર ઝગઝગ થાય. રાણીની તો આંખ પણ અંબાઈ ગઈ. તેને જોઈનેજ તે ઠરી ગઈ ! શું રૂપાનાં જનવર ! જાણે દહાડો ને રાત તેમને જોયાંજ કરીએ ! પળે પળે નવાં ને નવાંજ દેખાય !

કેમ, જોયાં ?—મોતનપરીએ રાણીને પૂછ્યું: આખી દુનિયામાં આવી વસ્તુ નથી. આવાં જીવતાં પ્રાણીનો પ્રદ્વા-

જીની દુનિયામાં જોડા નથી.

પછી બધાં પાછાં વળ્યાં. મોતનપરી ઠંડી હતી. પશુ રૂપાપરી જરા મિનમિનની કડક. તેને તો રાણી પર બહુજ ગુસ્સો ચઢેલો. એટલે નીચે આવીને કહે છે: ચાલો, સોગઠાં ખેલીએ. અમે બંને એક બાબુ, તું બીજી બાબુ. તું હારે તો અમારી ગુલામ થઈને રહે.

રાણી કહે: કબુલ. પણ જીતું તો મોતીનો મોર લઉં ને રૂપાનો સિંહ લઉં. બોલો કબુલ છે? ચાલો, બાજી માંડો.

બંને પરીઓ વિચારમાં પડી. પછી થોડીવારે કહે: હા, હા. કબુલ છે. ચાલો બાજી માંડીએ.

બાજી માંડાઈ. સોજ સોગઠાં ગોઠવાઈ ગયાં. આઠ રાણીનાં ને આઠ પરીઓનાં. પછી રૂપાપરીએ કહ્યું: ચાલ રે બાઈ! તારે જે સોગઠાં જોઈતાં હોય તે લઈ લે, લાલ લીલા, અથવા પીળાં કાળાં. પાછળથી તકરાર ચાલશે નહિ.

લલે. રાણીને તો જોઈતું હતું તેજ મળ્યું. રાણીએ બાંડી આંખે નજર નાંખી, પહેલેથી જોઈ લીધું. એક પીળી સોગઠીને નીચે ડાઘો હતો. રાણીએ માંગી લીધાં: મારા પીળાં કાળાં, તમે લાલ લીલાં રાખો. પરીઓ જરા અમકી. પણ તેમને શી ખબર કે રાણી જાડુઈ સોગઠું ચોળખે છે?

તેમણે વિચાર કર્યો: ફિકર નહિ. પીળામાં જાડુઈ સોગડું છે એમ એને થોડીજ ખબર છે? એને તો ચપટીમાં હુરાવી નાંખીશું.

પછી બાળ ચાલી. રાણી તો પાકી બિબોર જેવી નીકળી. તે શાની હારે? તેણે પહેલાં તો પોતાનાં સોગડાં મરવા દીધાં. પરીઓ મનમાં ખુશખુશ થતી જાય. છેવટે રાણીએ પેલું જાડુઈ સોગડું કાઢ્યું. હવે પરીઓના મોતીયા મરી ગયા. આમ સોગડું મૂકે તોયે મરે ને તેમ મૂકે તોયે મરે. પેલું જાડુઈ દાવ છોડેજ નહિ. એમ કરતાં કરતાં બાળ પૂરી થવા આવી. પરીઓ તો જાણે અધમૂઈ થઈ ગઈ. મોતીનો મોર ને રૂપાનો સિંહ હાથમાંથી ગયાજ એમ તેમની ખાતરી થઈ. ત્યારે તેમને લાગ્યું કે આ બાઈ કોઈ દેવી હોવી જોઈએ!

આખરે બાળ પૂરી થઈ. પરીઓનો ગર્વ ગળી ગયો. તેમનું અભિમાન ઉતરી ગયું. બંને પરીઓ રાણીને પગે લાગી. બાઈ, તમે કોઈ દેવી છો! તે બિના આમ બને નહિ. અમે કાઈ દિવસ હાર્યાંજ નથી. સાક્ષાત પરમેશ્વર તમારી મદદે હશે—તે શિવાય આમ બને નહિ. કહો, તમે કોણ છો?

એટલે રાણીએ બધી વાત કહી. પોતાને છોકરાં ન

થયાની, રાજ શિકારે ગયાની, પેલી બાળાની, ત્રણ વસ્ત્ર લાવવા વિષે શરતની, સાપ કેમ મેળવ્યો તેની વગેરે તમામ વાત કહી ને પોતાનો ધરાદો સમજાવ્યો. તે સાંભળી પરીએ રાજ થઈ. પછી કહે: ભલે ત્યારે, તમે રૂપાનો સિંહ મોતીનો મોર લઈ જાઓ. તમે તમારા ધણીને ખાતર બહુ વેઠ્યું. તમારા જેવી તો દુનિયામાં બીજી કોઈ હોય.

છતાં રાણીને થોડો વખત મહેમાન તરીકે રાજ સારી સરભરા કરી. પછી એક દહાડો રાણીને એક વિમાનમાં બેસાડી. સાથે રૂપાનો સિંહ અને મોતીનો મોર મૂક્યાં. પછી વિમાન પાણીમાં હડસેલી મૂક્યું તે સરર ઉપડ્યું. એવી તો ઝડપથી ઉડ્યું કે રાણી બેભાન થઈ ગઈ. બગીચે જાય છે તો નદીના કિનારા પર પડી છે. એક પાંખો મોર બેઠો છે. બીજી બાજુ સિંહ છે.

સિંહ પર બેસી રાણી આશ્રમમાં ગઈ ને જો બાવાને પગે લાગી. મોતીનો મોર સાથેજ હતો. સાપ પણ લઈ લીધો. અને ત્રણેને લઈને રાણી સાંજે શહેર તરફ વળી. જતાં જતાં રાત પડી ગઈ. શહેર આવ્યું ત્યારે મધરાત થઈ હશે. શહેરથી થોડે દૂર એક માણસે રાણી અટકાવી: કોન હૈ ?

હતાં રાણીને તેમણે યોડા વખત મહેમાન
તરીકે રાણીને સારી સરબરા કરી.

વાત ત્રીજી:

: નવી રાણી

રાણીએ સાદ ઓળખ્યો. એ તો રાજાજ. ખીન્નું કોઈ નહિ. રાતે વેશ બદલીને નીકળેલો. રાણી તો જઈને ભેટી પડી. રાજાએ રાણીને ઓળખી. રાજા તો રાણીને વિલગે શકાઈ ગયો હતો. રાણીએ બધી વાત કહી. પછી બંને મહેલે ગયાં.

×

×

×

પછી રાજાએ ડોસાને તેડાવી મંગાવ્યો. તેની આગળ ત્રણે વસ્તુ હાજર કરી, અને પેલી છોકરી સાથે વાજતે ગાજતે લગન કર્યાં. તેમાં સૌથી વધારે હરખ કેને ? પેલી જીની રાણીનેસ્તો.

પછી બે વરસ રહીને નવી રાણીને છોકરો આવ્યો. એટલે ગામમાં બધે આનંદ ઓચ્છવ થઈ રહ્યો. રાજા પણ ખુશ રાજ થયો. પછી સૌએ ખાધું પીધું ને મોજ કરી.

આંબે આવશે મહાર
વાર્તા કહીશું પહોર

પ્રત્યેક કુમારે વાંચવા લાયક

|| બ્રહ્માંડનો ભેદ ||

સાહસનાં શૂરાતનથી બરપૂર આ નવલકથા એકેએક શાળાનાં પુસ્તકાલયમાં રાખવા લાયક છે. જુનાગઢના ઠાકતર પ્રતાપરાય અને તેના સોળતી બહાદુરસિંહ એક અબળ જોવા મંથ મેળવવા ચીન ગયા હતા અને ત્યાં જીવસટોસટનાં પરાક્રમે કરીને અત્યંત સંકટોમાંથી પસાર થઈને સફળતા મેળવી પાછા ફર્યા હતા. તેની કહાણી પ્રત્યેક જુવાનની નસે-નસમાં શૂરાતન અને જોમ ઉછળાવે તેવી છે. સૌરાષ્ટ્ર પત્રે આ પુસ્તક વાંચવાની ખાસ દરેક જુવાનને બલામણુ કરી છે. કેમકે એ એક નવીજ શૈલીની વાર્તા છે. ગુજરાતી બાષામાં આટલાં સરળ નિર્દોષ અને ગ્રેરક તત્વોવાળી નવલકથાઓ જૂજ હશે. ચીન દેશમાંના બૌદ્ધ મઠોની પાછળ કેવી રહસ્યમય કુંથણી રહેલી છે. તેનું એમાં સાચેસાચું દિગ્દર્શન થાય છે. નાનાં મોટાં સૌ કાંઈને એ વાંચતાં રસ પડશે.

પાકું પુઠું, સોનેરી નામ, ચાર ચિત્રો અને મોટાં કદના ૩૦૦ પાનાંના પ્રમાણમાં કિંમત રૂપિયા સાડા ત્રણ રાખવામાં આવી છે. પોસ્ટેજ આઠ આના લાગે છે.

એ તેમજ અમારાં બીજાં તમામ પુસ્તકો તેમજ બાળસાહિત્યનાં પુષ્પો મુંબાઈના બધાં બુકસેલરો ઉપરાંત વડોદરા, રાજકોટ, બરૂચ, અમદાવાદ વગેરે સ્થળોના બુકસેલરો પણ વેચે છે.

ધાંડીવ

આળસાહિત્યનો ગાંડીવ ટંકાર

ગુજરાતના આળસાહિત્યમાં સહેજે પહેલે નંબર આવી ગયેલાં, વિલાયતનાં પુસ્તકો સાથે ટકર જીવે એવાં રૂપાળાં પુંડા, જડા કાગળ, મનોહર છપાઈ ને પત્થરી બાંધણીવાળાં પુસ્તકો. શૈલી સરળ ને આકર્ષક, વિષય બોધક અને મનોરંજક, ઈનામના મેળાવટાઓ માટે અનિવાર્ય અને અદ્વિતીય પુસ્તકો. પત્રોએ, વિદ્વાનોએ ને સૌ વિદ્યાધિકારીઓએ વખાણ્યાં છે. સરકાર તરફથી ધણક મંજૂર થયેલાં છે અને ખીમત થતાં જાય છે.

૧ ટોલ્સ્ટોયની ત્રણ વાતો	૦-૪-૦
૨ બકુલ	૦-૬-૦
૩ ખીરબલનો બન્ધુ	૦-૮-૦
૪ મૂરખરાજ (ટોલ્સ્ટોય)	૦-૮-૦
૫ નીલમ	૦-૬-૦
૬ ભીષ્મ અને યુધિષ્ઠિર	૦-૪-૦
૭ આળવિહાર (૧)	૦-૧૨-૦
૮ જય બજરંગ	૦-૬-૦
૯ વાઘોનું વન	૦-૪-૦
૧૦ જાદુઈ હાર	૦-૪-૦
૧૧ ખરડીપુરી	૦-૫-૦
૧૨ સોનાકુમારી	૦-૪-૦
૧૩ તોફાની ટીપુડો	૦-૬-૦
૧૪ કચુંબર	૦-૩-૦
૧૫ ધૂપસળી	૦-૪-૦
૧૬ આળવિહાર (૨)	૦-૬-૦

કુલ રૂ. ૫-૧૦-૦ રજી. પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૧૧-૦

આળકો ને આળાઓમાં લહાણી માટે અનુપમ છે.

